

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยเรื่องรูปแบบการบริหารจัดการงานชุมชนสัมพันธ์ของโรงเรียนเทศบาลวัดวรนาถบรรพต สังกัดสำนักงานการศึกษา เทศบาลนครนครสวรรค์ ในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเอกสารต่าง ๆ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องตามลำดับต่อไปนี้

1. บริบทของโรงเรียนเทศบาลวัดวรนาถบรรพต
2. ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน
 - 2.1 ความหมายของชุมชน
 - 2.2 จุดมุ่งหมายของการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน
 - 2.3 ความสำคัญและความจำเป็นของการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน
 - 2.4 ขอบข่ายงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน
 - 2.4.1 การประชาสัมพันธ์โรงเรียน
 - 2.4.2 การให้บริการแก่ชุมชน
 - 2.4.3 การเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน
 - 2.4.4 การให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียน
 - 2.4.5 การเสริมสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนและหน่วยงานอื่นในท้องถิ่น
3. มาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน)
4. การมีส่วนร่วม
5. การบริหารและการจัดการสถานศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน
6. การสนทนากลุ่ม
7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
8. กรอบความคิดในการวิจัย

บริบทของโรงเรียนเทศบาลวัดนาถบรรพต

โรงเรียนเทศบาลวัดนาถบรรพต ตั้งอยู่เลขที่ 175 ถนนธรรมวิถี ตำบลปากน้ำโพ อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์ โรงเรียนนี้แต่เดิมเป็นโรงเรียนประชาบาล ก่อตั้งเมื่อวันที่ 3 มิถุนายน พ.ศ. 2465 มีชื่อว่า “โรงเรียนวัดโพธาราม” เพราะตั้งอยู่ในบริเวณวัด โดยขุนศรีนาท นายอำเภอเมืองนครสวรรค์ เป็นผู้ก่อตั้ง พระครูสุวรรณคณาจารย์เป็นผู้อุปการะ ต่อมาสถานที่คับแคบ จึงได้ย้ายไปก่อตั้งบริเวณโรงฆ่าสัตว์ และในปีพ.ศ.2481ทางรัฐบาลมีนโยบายให้โอนโรงเรียนที่อยู่ในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ แต่อยู่ในเขตเทศบาลเข้าสังกัดเทศบาล โดยการดูแลของกระทรวงมหาดไทย

ต่อมา นายคาบ แสงสิริ ซึ่งเป็นนายกเทศมนตรีได้จับจองที่ดินที่ตั้งอยู่หมู่ที่ 7 ตำบลวัดไทร อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์ ให้เป็นสถานที่ก่อตั้งโรงเรียนและก่อตั้งอาคารเรียนถาวรขึ้นแล้วเปลี่ยนชื่อเป็น “โรงเรียนเทศบาล” โดยได้รับความร่วมมือจาก นายถวิล ศิลปกิจ ปลัดเทศบาล ทางการเงินเป็นค่าก่อสร้างอาคารร่วมกับงบประมาณของเทศบาลจนสำเร็จเรียบร้อยใช้เป็นสถานที่เรียน ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2483 โดยมี นายสำลี พันโพธิ์ เป็นครูใหญ่

ปี พ.ศ. 2487 โรงเรียนต้องโอนไปสังกัดกระทรวงศึกษาธิการอีกครั้ง

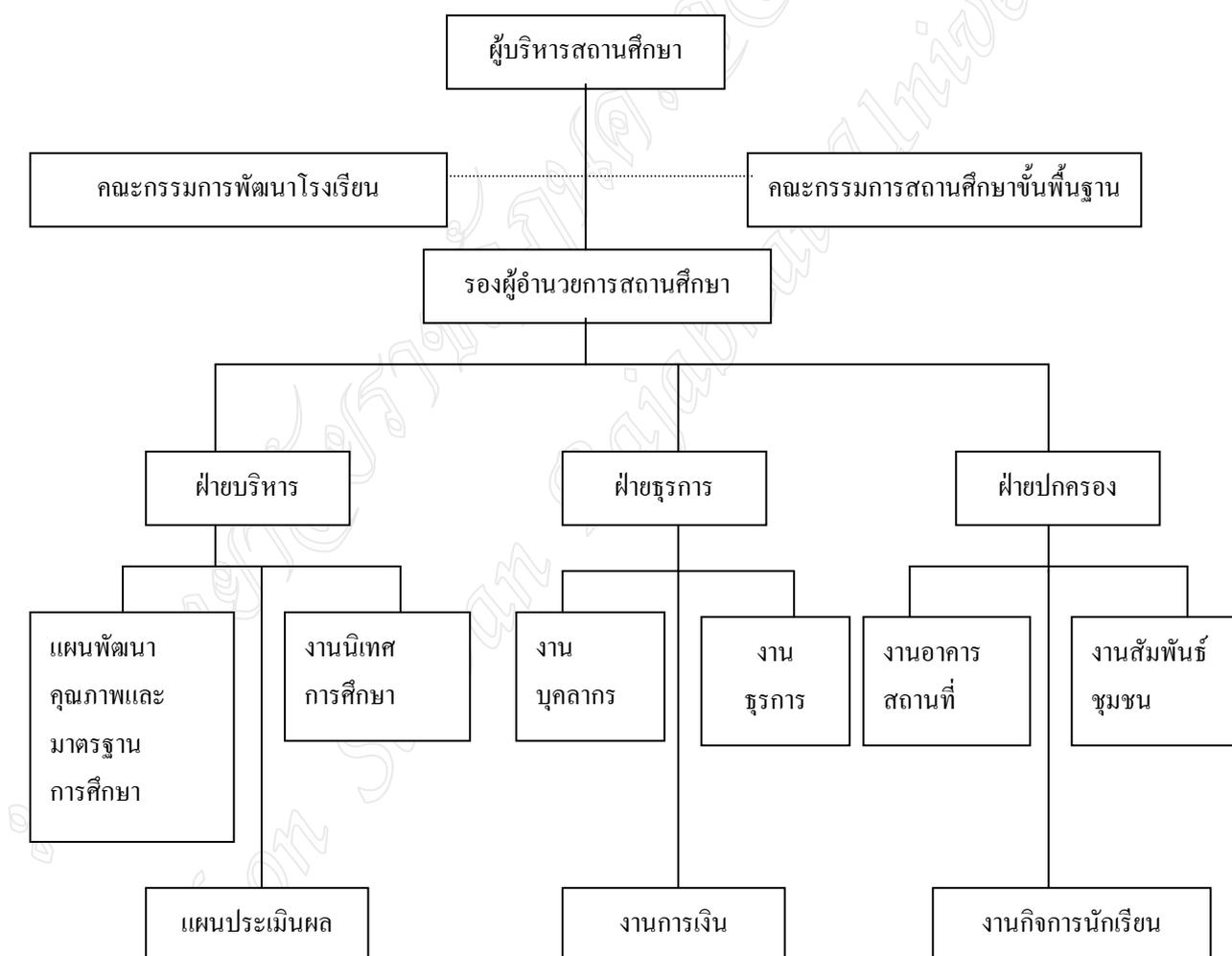
ปี พ.ศ. 2506 โรงเรียนต้องโอนกลับไปสังกัดกระทรวงมหาดไทยอีกครั้งหนึ่ง และได้เปลี่ยนชื่อโรงเรียนใหม่เป็น “โรงเรียนเทศบาลวัดนาถบรรพต” จนถึงปัจจุบัน

ปัจจุบันโรงเรียนเทศบาลวัดนาถบรรพตมีพื้นที่ 5 ไร่ 3 งาน จัดการศึกษา 2 ระดับ คือ ระดับก่อนการศึกษาขั้นพื้นฐาน และระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน (ช่วงชั้นที่ 1-3) มีนักเรียนทั้งสิ้น 1,346 คน มีผู้บริหาร 3 คน ครู 58 คน นักการภารโรง 4 คน มีอาคารเรียน 4 ชั้น 24 ห้องเรียน 1 หลัง อาคารเรียน 4 ชั้น 12 ห้องเรียน 1 หลัง อาคารเรียน 3 ชั้น 12 ห้องเรียน 1 หลัง อาคารเรียน 2 ชั้น 10 ห้องเรียน 1 หลัง โรงอาหาร 1 หลัง ห้องนํ้านักเรียน 4 หลัง 20 ห้อง มีอาณาเขตติดต่อดังนี้

ทิศเหนือ	อาณาเขตติดกับ	วัดนาถบรรพต
ทิศตะวันออก	อาณาเขตติดกับ	ชุมชนไชยศิริ
ทิศตะวันตก	อาณาเขตติดกับ	โรงเรียนอนุชนวัฒนา
ทิศใต้	อาณาเขตติดกับ	ถนนสวรรค์วิถี

สภาพของโรงเรียนตั้งอยู่ในชุมชนแออัด ชุมชนบางส่วนมีสภาพเป็นสลัม อาชีพส่วนใหญ่ของผู้ปกครองมีอาชีพรับจ้าง หรือค้าขาย โดยภาพรวมประชากรของชุมชนมีเศรษฐกิจแบบพอมีพอกิน โรงเรียนเทศบาลวัดวรรณนถบรรพตได้วางแผนการบริหารงานของโรงเรียน เพื่อก่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อการพัฒนาองค์กรสูงสุดดังนี้

แผนภูมิการบริหารงานโรงเรียนเทศบาลวัดวรรณนถบรรพต

ภาพที่ 2.1 แผนภูมิการบริหารงานโรงเรียนเทศบาลวัดวรรณนถบรรพต

ที่มา : โรงเรียนเทศบาลวัดวรรณนถบรรพต (2546:3)

การบริหารจัดการโรงเรียนเทศบาล

งานบริหารโรงเรียนเทศบาล โดยสำนักงานส่งเสริมการศึกษาท้องถิ่น กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย ได้มอบหมายให้เทศบาล ซึ่งเป็นหน่วยงานการปกครองของท้องถิ่น เป็นผู้จัดการศึกษาระดับก่อนการศึกษาขั้นพื้นฐานและการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยยึดแผนการศึกษาแห่งชาติและหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการเป็นหลักโดยตั้งเป้าหมายจะส่งเสริมสนับสนุนให้โรงเรียนฝึกรบม ส่งสอนให้นักเรียนมีความประพฤติดี (วินัยดี) มีความรู้ดี (มีวิชา) มีสุขภาพพลานามัยดี (กีฬาเด่น) และเพื่อให้บรรลุเป้าหมายหลัก นอกจากจะสนับสนุนท้องถิ่นทางด้านงบประมาณและวิชาการแล้ว นโยบายสำคัญประการหนึ่ง คือ จะส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาท้องถิ่นให้มากขึ้น จากเป้าหมายดังกล่าว จึงกำหนดเป็นคำขวัญในการบริหารโรงเรียนเทศบาลว่า “วินัยดี มีวิชา กีฬาเด่น เป็นโรงเรียนของชุมชน” เพื่อให้ผู้บริหารและผู้ที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องได้ยึดถือปฏิบัติ แนวนโยบายการจัดการศึกษาในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ.2545-2559 ภายใต้กรอบแห่งบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ซึ่งรวมทั้งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 อีกทั้ง พ.ร.บ.ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละประเภท โดยครอบคลุมภารกิจที่เกี่ยวข้องกับการบริหารและจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใช้เป็นแนวทางในการจัดการ และพัฒนาการศึกษาในท้องถิ่นที่เหมาะสมกับศักยภาพตามความพร้อมและตรงตามความต้องการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละรูปแบบแต่ละแห่งให้มีคุณภาพ ประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และมีมาตรฐาน สามารถพัฒนาศักยภาพคนของท้องถิ่นให้มีคุณภาพต่อไป กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น (2545 : 4 - 5)

ภารกิจจัดการศึกษาท้องถิ่น

1. การจัดการศึกษาปฐมวัย

เป็นการจัดการศึกษาที่มุ่งหวังพัฒนาความพร้อมแก่เด็กตั้งแต่แรกเกิดถึงก่อนการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อให้เด็กปฐมวัยได้รับการพัฒนาทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคมและสติปัญญา เต็มตามศักยภาพและมีความพร้อมในการเข้ารับการศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2. การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน

เป็นการจัดการศึกษาที่มุ่งพัฒนาและวางรากฐานชีวิต การเตรียมความพร้อมของเด็กทั้งทางร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ บุคลิกภาพ และสังคม ให้ผู้เรียนได้พัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านคุณธรรม จริยธรรม ความรู้ความสามารถขั้นพื้นฐาน รวมทั้งให้สามารถค้นพบความต้องการ ความสนใจ ความถนัดของตนเองด้านวิชาการ วิชาชีพ ความสามารถในการ

ประกอบงานอาชีพ และทักษะทางสังคม โดยให้ผู้เรียนมีความรู้คู่คุณธรรมและมีความสำนึกในความเป็นไทย

3. การจัดบริการให้ความรู้ด้านอาชีพ

เป็นการจัดบริการและหรือส่งเสริม สนับสนุน พัฒนาความรู้ทักษะในการประกอบอาชีพแก่ประชาชน รวมทั้งการรวมกลุ่มผู้ประกอบการอาชีพเพื่อส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน

4. การจัดการส่งเสริมกีฬา นันทนาการ และกิจกรรมเด็กและเยาวชน เป็นการจัดและส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินงานด้านการกีฬา นันทนาการ กิจกรรมเด็กและเยาวชนประชาชนทั่วไปอย่างหลากหลาย

5. การดำเนินงานด้านการศาสนา ศิลปวัฒนธรรม จารีตประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นการดำเนินงานด้านกิจกรรมส่งเสริม สนับสนุน อนุรักษ์ ศาสนาศิลปวัฒนธรรม จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยเฉพาะกิจกรรมที่เน้นเอกลักษณ์ความเป็นไทยของท้องถิ่น

วัตถุประสงค์การจัดการศึกษาท้องถิ่น

1. เพื่อให้เด็กปฐมวัย ได้รับการส่งเสริมพัฒนาการและเตรียมความพร้อมทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สติปัญญา ให้มีความพร้อมที่จะเข้ารับการศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน
2. เพื่อให้เด็กที่มีอายุในเกณฑ์การศึกษาขั้นพื้นฐานทุกคนในเขตความรับผิดชอบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้รับการบริการการศึกษาขั้นพื้นฐานครบตามหลักสูตรอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกัน
3. เพื่อพัฒนาการดำเนินการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มีคุณภาพ ประสิทธิภาพ บรรลุเป้าหมาย วัตถุประสงค์ เป็นไปตามมาตรฐานที่รัฐกำหนด และตรงตามความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น โดยมุ่งพัฒนาให้เกิดความสมดุลทั้งทางด้านปัญญา จิตใจ ร่างกายสังคม ระดับความคิด ค่านิยม และพฤติกรรม ซึ่งเน้นวิธีการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีความหลากหลายและให้ผู้เรียนเป็นสำคัญ
4. เพื่อให้การจัดการศึกษาท้องถิ่น ดำเนินการตามความต้องการและคำนึงถึงการมีส่วนร่วมการสนับสนุนของบุคคล ครอบครัว ชุมชน เอกชน องค์กรชุมชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และประชาชนในท้องถิ่น ในการจัดการศึกษาทุกระดับตามศักยภาพและความสามารถของถิ่น
5. เพื่อส่งเสริมให้เด็กเยาวชนและประชาชนในท้องถิ่นได้ออกกำลังกายและฝึกฝน

ก็เข้าร่วมกิจกรรมนันทนาการ และกิจกรรมพัฒนาเยาวชน เพื่อพัฒนาให้เป็นคนที่มีคุณภาพ ทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา จิตใจ และสังคม โดยมีความตระหนักในคุณค่าของการเล่น นันทนาการ และปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเด็ก เยาวชน ไปในแนวทางที่ถูกต้อง ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์

6. เพื่อให้ความรู้ความเข้าใจแก่ประชาชนในการสร้างและพัฒนาอาชีพ เพื่อคุณภาพชีวิตโดยเฉพาะในกลุ่มผู้ขาดโอกาส ผู้ด้อยโอกาส ผู้พิการทุพพลภาพ ซึ่งเป็นการสนับสนุนการประกอบอาชีพ มีความภาคภูมิใจในเอกลักษณ์ความเป็นไทย

7. เพื่อบำรุงการศาสนาและอนุรักษ์ บำรุงรักษาศิลปวัฒนธรรม จารีตประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น มีความภาคภูมิใจในเอกลักษณ์ความเป็นไทย

เทศบาลนครนครสวรรค์ในฐานะองค์กรปกครองท้องถิ่นที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการจัดการศึกษาและศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่น จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องจัดทำโครงสร้างการบริหารงานและมอบหมายอำนาจหน้าที่ให้กับบุคคลในสังกัด ทั้งในระดับบริหาร และระดับปฏิบัติการ เพื่อที่จะได้ร่วมกันดำเนินการพัฒนาการศึกษา ศาสนา และศิลปวัฒนธรรม ในท้องถิ่นให้มีคุณภาพ ประสิทธิภาพ และประสิทธิผล มีมาตรฐาน สามารถพัฒนาศักยภาพคนในท้องถิ่นให้มีความเป็นพลเมืองดี เก่ง มีความสุข สำนักการศึกษา เทศบาลนครนครสวรรค์ (2545 : 38) งานบริหาร โรงเรียนเทศบาลประกอบด้วยงานหลัก 6 งาน ดังนี้

1. งานวิชาการ

- 1.1 การวางแผนงานวิชาการ
- 1.2 การจัดการเรียนการสอน
- 1.3 การจัดสื่อการสอน
- 1.4 การบริการห้องสมุด
- 1.5 การนิเทศการเรียนการสอน
- 1.6 การวัดผลและประเมินผล

2. งานกิจการนักเรียน

- 2.1 การบริการเกี่ยวกับสุขภาพอนามัย
- 2.2 การบริการแนะแนว
- 2.3 การจัดกิจกรรมนักเรียน
- 2.4 การให้บริการด้านอื่นๆ

3. งานบุคลากร

- 3.1 การวางแผนงานบุคลากร
- 3.2 การมอบหมายงานบุคลากร
- 3.3 การพัฒนาบุคลากร
- 3.4 การส่งเสริมให้บุคลากรทำงานเป็นกลุ่ม
- 3.5 การนิเทศงาน และการประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากร

4. งานธุรการ การเงิน พัสดุ

- 4.1 งานธุรการ
- 4.2 งานการเงินและบัญชี
- 4.3 งานพัสดุ
- 4.4 งานทะเบียนและเอกสารต่าง ๆ

5. งานอาคารสถานที่

- 5.1 การวางแผนการใช้อาคารสถานที่
- 5.2 การจัดบรรยากาศของอาคารสถานที่
- 5.3 การใช้ประโยชน์ของอาคารสถานที่
- 5.4 การบำรุงรักษาอาคารสถานที่

6. งานความสัมพันธ์กับชุมชน

- 6.1 การให้ความร่วมมือช่วยเหลือแก่ชุมชนและหน่วยงานอื่น
- 6.2 การได้รับความร่วมมือช่วยเหลือจากชุมชนและหน่วยงานอื่น
- 6.3 งานคณะกรรมการศึกษาขั้นพื้นฐานกับการสนับสนุนงานของโรงเรียน
- 6.4 กิจกรรมอื่น ๆ

สรุปได้ว่า การบริหารจัดการโรงเรียนเทศบาล มีภารกิจหลัก 6 งาน คือ งานวิชาการ งานกิจการนักเรียน งานบุคลากร งานอาคารสถานที่ งานธุรการ งานการเงินและพัสดุ และงานความสัมพันธ์กับชุมชน ซึ่งทุกงานมีความสำคัญจะต้องประสานกันอย่างดี จึงจะทำให้การจัดการศึกษามีคุณภาพและประสิทธิภาพ

การบริหารงานวิชาการ

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2543: 2) ได้ให้ความหมายของการบริหารงานวิชาการ ไว้ว่า การบริหารงานวิชาการ หมายถึง การบริหารสถานศึกษา โดยมีการจัดกิจกรรมทุกอย่างที่เกี่ยวกับการเรียนการสอนให้ได้ผลดีและมีประสิทธิภาพให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับผู้เรียน

รุจิ ภู่อาระ และจันทร์ธานี สงวนนาม (2545 : 56) กล่าวว่า การบริหารงานวิชาการ หมายถึง การบริหารกิจกรรมทุกชนิดในสถานศึกษา ซึ่งเกี่ยวข้องกับการปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนให้เกิดผลตามเป้าหมายของหลักสูตรอย่างมีประสิทธิภาพ

สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (2546 : 99) กล่าวว่า การบริหารงานวิชาการ หมายถึง การบริหารกิจกรรมทุกอย่างในโรงเรียนที่เกี่ยวข้องกับการปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้และการศึกษาของนักเรียนอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด

สรุปได้ว่า การบริหารงานวิชาการ หมายถึง การบริหารกิจกรรมทุกชนิดในโรงเรียนที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน การปรับปรุงและพัฒนาการเรียนการสอน มุ่งให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียน และให้ครอบคลุมกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตรอย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล

งานบุคลากร

จักรกฤษณ์ สุวรรณโท (2538 : 15) กล่าวว่า งานบุคลากรโรงเรียนเน้นหลักเฉพาะภารกิจต่อไปนี้

1. การกำหนดความต้องการของบุคลากร
2. การจัดบุคลากรเข้าปฏิบัติงาน
3. การควบคุม กำกับ ติดตามและนิเทศบุคลากร
4. การพัฒนาและธำรงรักษาบุคลากร
5. การประเมินการปฏิบัติงานบุคลากร

ธงชัย สันติวงศ์ (2539 : 1) กล่าวว่า การบริหารงานบุคลากร หมายถึง ภารกิจของผู้บริหารทุกคนที่มุ่งปฏิบัติในกิจกรรมทั้งปวงที่เกี่ยวกับบุคลากรในสถานศึกษาของตนเอง ซึ่งจะสำเร็จต่อเป้าหมายขององค์การ

สมพงษ์ จันทร์พันธ์ (2539 : 15) อ้างถึงใน สำนักงานการศึกษาท้องถิ่น (2534: 4 – 8) ขอบข่ายของงานบริหารงานบุคลากร ออกเป็น 4 คือ ด้านการบริการเกี่ยวกับสุขภาพอนามัย การบริการแนะแนว การจัดกิจกรรมนักเรียน การให้บริการด้านอื่นๆ

ศิริพร พงศ์ศรีโรจน์ (2540 : 140) การบริหารงานบุคลากร เป็นศิลปะในการคัดเลือกบุคคลเข้าทำงาน โดยให้ได้บุคลากรที่เหมาะสม พัฒนาบุคลากรให้มีคุณภาพ และใช้บุคลากรนั้น ๆ ปฏิบัติงานให้เกิดประสิทธิผลอย่างมีประสิทธิภาพ

สรุปได้ว่า การบริหารงานบุคลากรเป็นภารกิจของผู้บริหารในการใช้ศิลปะและกลยุทธ์ ดำเนินกิจกรรมทั้งปวงที่เกี่ยวกับบุคลากร ตั้งแต่การสรรหา คัดเลือก บรรจุ และการบำรุงรักษา เพื่อให้ปัจจัยด้านบุคคลขององค์กรเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีประสิทธิภาพสูงสุด

การบริหารงานกิจการนักเรียน

พนัส หันนาคินทร์ (2531 : 219) ได้ให้ความหมายของกิจการนักเรียนว่า หมายถึง กิจกรรมทั้งหมดที่โรงเรียนจัดขึ้นเพื่อมุ่งต่อความเจริญของนักเรียน

พิชัย เสงี่ยมจิต (2532 : 60-61) ได้ให้ความหมายของงานกิจการนักเรียนว่า หมายถึง กิจการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับนักเรียนในส่วนที่ไม่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนปกติ ทั้งในและนอกโรงเรียน โดยเริ่มตั้งแต่เด็กนักเรียนจะเข้าเรียน ระหว่างเรียน จนกระทั่งออกจากโรงเรียน

สรุปได้ว่า งานด้านกิจการนักเรียนนักศึกษาเป็นงานที่ต้องปฏิสัมพันธ์กับบุคคลหลายฝ่าย ซึ่งอาจจะเกิดปัญหาขึ้น โดยเฉพาะนักเรียนนักศึกษาแต่ละคนย่อมมีความแตกต่างกัน ทั้งพื้นฐานทางความรู้ความสามารถ และการได้รับการอบรมจากสภาพครอบครัวที่แตกต่างกัน

งานธุรการ การเงินและพัสดุ

ประยูร เข้มทอง (2546 : 13) การบริหารงานธุรการ การเงินและพัสดุ ที่ปฏิบัติอยู่ในโรงเรียนประถมศึกษาปฏิบัติโดยยึดกฎหมาย ระเบียบข้อบังคับ เกณฑ์ เงื่อนไขตามหนังสือสั่งการ มีลักษณะเป็นงานประจำครอบคลุม 3 งาน คือ งานธุรการ งานการเงิน และงานพัสดุ

สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (2546 : 162) ได้กล่าวถึง งานธุรการ การเงิน และพัสดุ จะมีลักษณะที่เกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กันกับงานวิชาการและยังสัมพันธ์กับงานอื่น ๆ เกือบทุกงาน เพราะเป็นลักษณะที่เป็นฐานของการปฏิบัติงานอื่น สถานศึกษาจะต้องปรับเปลี่ยนกระบวนการทำงานบางอย่างให้สอดคล้องกับบทบาทใหม่ในยุคการปฏิรูปการศึกษา

ภารดร หอมเยี่ยม (2547 : 3) ได้ให้ความหมายงาน พัก วัสดุ ครุภัณฑ์ ที่ดินและสิ่งก่อสร้างที่กำหนดไว้ในหนังสือจำแนกประเภทรายจ่ายตามงบประมาณ ของสำนักงานประมาณหรือการจำแนกประเภทรายจ่ายตามสัญญาเงินกู้ต่างประเทศ

สรุปได้ว่า งานธุรการ การเงิน และพัสดุ เป็นงานที่ช่วยสนับสนุนให้งานหลักของสถานศึกษาดำเนินไปด้วยดี แต่ทั้งนี้ต้องมีระบบงานที่ดีด้วย และแต่ละงานอาจมีวิธีการจัดระบบบริหารต่างกันตามลักษณะงาน

งานอาคารสถานที่

จักรกฤษณ์ สุวรรณโท (2538 : 17 – 18) งานอาคารสถานที่ที่มีขอบข่ายครอบคลุมลักษณะงาน 5 อย่าง ดังนี้

1. การจัดสร้างอาคารสถานที่อันรวมถึงการวางผังบริเวณที่ตั้งอาคารการควบคุมการก่อสร้าง ตกแต่งจัดระเบียบให้เป็นไปตามหลักการจัดอาคารสถานที่ของโรงเรียน
2. การใช้อาคารสถานที่ การกำหนดวางแผนการใช้อาคารสถานที่ให้เกิดประโยชน์ใช้สอยมากที่สุดต่อการเรียนการสอน โดยตรงเกิดการเรียนรู้นอกห้องเรียนของนักเรียน
3. การบำรุงรักษาอาคารสถานที่ การประดับตกแต่งและซ่อมแซมอาคารสถานที่ให้คงสภาพเดิมหรือเพิ่มเติม เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการใช้สอยมากที่สุด
4. การควบคุมดูแลโดยทั่วไปกำกับติดตามผลการใช้การบำรุงรักษาการตกแต่ง รวมถึงการควบคุมการปฏิบัติงานอาคารสถานที่ให้เป็นไปตามกฎระเบียบ ข้อบังคับ และแบบแผนของทางราชการที่เกี่ยวข้อง
5. การประเมินผลการใช้อาคารสถานที่เป็นการดำเนินการเพื่อการปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงแนวทางการดำเนินงานด้านนี้ให้เหมาะเพื่อประโยชน์สูงสุดและเพื่อเก็บข้อมูลสำหรับวางแผนดำเนินงานอาคารสถานที่ของปีถัดไป

สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (2546 : 183) ได้ให้ความหมาย อาคารสถานที่ หมายถึง บ้านเรือน ร้าน แพ สำนักงาน อาคาร หรือสิ่งปลูกสร้างอย่างอื่นใด ซึ่งบุคคลได้เข้าอยู่หรือเข้ามาใช้สอยได้ รวมทั้งอสังหาริมทรัพย์ หรือสิ่งปลูกสร้างอันที่ชุมนุมของประชาชนไม่ว่าในร่มหรือกลางแจ้ง ทรัพย์สินของสถานศึกษาประเภทนี้จะมีความแตกต่างกับทรัพย์สินชนิดอื่น ทั้งในเรื่องลักษณะของตัวทรัพย์สินและสิทธิในการครอบครอง และดำเนินการ ดังนั้นการบริหารทรัพย์สินประเภทนี้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด จึงเป็นเรื่องที่ค่อนข้างยากสำหรับหน่วยงานในระบบราชการ แต่เนื่องจากเป็นทรัพย์สินที่มีราคาสูง และถือเป็นต้นทุนจำนวนมากของหน่วยงาน ในการปฏิบัติงานภายใต้ระบบงาน จะต้องถือเป็นต้นทุนที่ต้องบริหารให้ดีที่สุด การใช้งานที่ไม่เต็มศักยภาพ ไม่เต็มที่ ไม่คุ้ม ก็จะทำให้ต้นทุนต่อผลผลิตที่ได้สูงกว่าความเป็นจริง ดังนั้นการ

ดำเนินการเกี่ยวกับเรื่องนี้จะทำไปในลักษณะวันต่อวันไม่ได้ ต้องมีแผนกำหนดไว้ล่วงหน้า และแผนนั้นต้องดำเนินการอย่างรัดกุม มีการศึกษาข้อมูลต่าง ๆ อย่างละเอียดก่อนดำเนินการ

สรุปได้ว่า งานอาคารสถานที่ หมายถึง อาคาร บ้านเรือน หรือสิ่งปลูกสร้าง ซึ่งเป็นงานที่ต้องมีการวางแผน ดำเนินการตามแผน กำกับ ติดตาม เพื่อให้เกิดประโยชน์กับการใช้ทรัพย์สินประเภทนี้สูงสุด

งานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

จักรกฤษณ์ สุวรรณโท (2538 : 18 - 20) ได้กล่าวไว้ว่า ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนมีลักษณะเป็นความสัมพันธ์ 2 ทาง คือ ทั้งโรงเรียนและชุมชนมีบทบาทเป็นกิจกรรมเกี่ยวกับการดำเนินการเพื่อให้โรงเรียนสามารถแสดงบทบาทของการให้ การรับความร่วมมือจากชุมชน การสนับสนุน และความช่วยเหลือได้อย่างเต็มที่ โดยทั่วไปแล้วงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน มีขอบข่ายครอบคลุมงาน ดังนี้

1. การประชาสัมพันธ์โรงเรียน คือ การเผยแพร่ข่าวสารเกี่ยวกับการดำเนินงานของโรงเรียน เพื่อสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชน อันจะช่วยให้โรงเรียนปฏิบัติงานได้สะดวกยิ่งขึ้นในข่ายงานนี้ อาจพิจารณาจากกิจกรรมต่อไปนี้

1.1 การประชุมผู้ปกครอง เพื่อชี้แจงการปฏิบัติงานของโรงเรียน

1.1 การทำจุลสาร หรือสิ่งพิมพ์เผยแพร่

1.2 จัดทำป้ายประกาศเผยแพร่ข่าวสารของโรงเรียน

1.3 การพบปะเยี่ยมเยียนในวาระที่เหมาะสม

2. การให้บริการแก่ชุมชน คือ การให้บริการด้านต่างๆ แก่ชุมชนตามกำลังความสามารถที่โรงเรียนจะดำเนินการได้ เช่น

1.1 การให้บริการทางวิชาการ

1.2 ให้คำแนะนำ หรือการปรึกษาหารือในกิจกรรมของชุมชน

1.3 ให้บริการอาคารสถานที่ หรือวัสดุอุปกรณ์

3. การร่วมกิจกรรมของชุมชน คือ การเข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ของชุมชนเท่าที่โรงเรียนมีความสามารถ และอยู่ในวิสัยที่เป็นไปได้กิจกรรมในข่ายงานนี้ที่โรงเรียนควรปฏิบัติหลายอย่าง เช่น

1.1 การเข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นประเพณีท้องถิ่น เช่น กิจกรรมทางศาสนา

1.2 เข้าร่วมในกิจกรรมพัฒนาท้องถิ่น หรือกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์

1.3 ร่วมงานอื่นๆ ของท้องถิ่น หรือบุคลากรตามวาระอันควร

4. การให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียน คือ การเปิดโอกาส เชิญชวน หรือหาทางให้บุคคลในชุมชนได้เข้าร่วมในกิจกรรมของโรงเรียน เช่น

4.1 การเชิญประชาชนมาร่วมในกิจกรรมงานวันเด็ก วันแม่ หรือวันสำคัญอื่นๆ ของโรงเรียน

4.2 การเชิญบุคคลในท้องถิ่นที่มีความรู้ความสามารถมาเป็นวิทยากรในโรงเรียน

4.3 ให้บุคคลในชุมชนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนาโรงเรียน โดยการช่วยเหลือด้านแรงงานหรือวัสดุอุปกรณ์

5. การสร้างเสริมความสัมพันธ์กับชุมชน และหน่วยงานอื่นในท้องถิ่น คือ การดำเนินงานและกิจกรรมต่างๆ ที่เอื้ออำนวยให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันระหว่างโรงเรียนกับชุมชน และหน่วยงานอื่น เช่น

5.1 การให้ครูมีส่วนร่วมในการติดต่อสัมพันธ์กับชุมชน

5.2 การจัดกิจกรรมร่วมกันระหว่างโรงเรียนในกลุ่มและชุมชน

5.3 การจัดกิจกรรมส่งเสริมการศึกษาของนักเรียน เช่น การตอบปัญหาชิงทุนการศึกษา การแข่งขันหรือการประกวดต่างๆ

5.4 การจัดตั้งกลุ่ม หรือ ชมรมศิษย์เก่า หรือสมาคมและผู้ปกครอง

อุไรวรรณ ห่วงสกุล (2539 : 49) ได้กล่าวไว้ว่า การเสริมสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน และหน่วยงานอื่นในท้องถิ่น โรงเรียนในฐานะที่เป็นหน่วยงานหนึ่งของชุมชน ซึ่งมีความพร้อมทั้งด้านบุคลากร อุปกรณ์ และสถานที่ โรงเรียนควรทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการพัฒนาชุมชนหรือเป็นผู้ประสานระหว่างชุมชนกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยเป็นผู้ติดต่อขอความช่วยเหลือและให้ความร่วมมือแก่องค์กรต่าง ๆ เช่น โรงพยาบาล วัด สถานีตำรวจ สถานีอนามัย และหน่วยงานอื่น ๆ ตลอดจนการเข้าร่วมกิจกรรมที่หน่วยงานอื่นจัดขึ้น

พิชัย เสงี่ยมจิตต์ (2542 : 281 – 282) ได้กล่าวไว้ว่า วิธีการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน มีแนวปฏิบัติที่สำคัญ 2 วิธี คือ

1. การนำโรงเรียนออกสู่ชุมชน มีแนวปฏิบัติดังนี้

1.1 การรายงานกิจการของโรงเรียนให้ชุมชนได้รับทราบ

1.2 การจัดการศึกษาชุมชนโดยละเอียด

1.3 การทำให้โรงเรียนเป็นศูนย์กลางการศึกษาและวัฒนธรรมหรือศูนย์ประชาชน

1.4 รณรงค์ส่งเสริมให้ประชาชนตระหนักในความสำคัญของการศึกษา

1.5 สร้างความนิยม ความเชื่อถือ ความมั่นใจให้เกิดขึ้นในหมู่ประชาชน

- 1.6 จัดรายการกิจกรรมประชาสัมพันธ์โรงเรียนแก่ชุมชน
- 1.7 โรงเรียนออกเยี่ยมประชาชนในชุมชน
- 1.8 การให้บริการและความร่วมมือแก่ชุมชนเกี่ยวกับอาคารสถานที่
เครื่องใช้ ความรู้ บุคลากรและอื่นๆ
- 1.9 การเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน
- 1.10 โรงเรียนใช้แหล่งวิทยากรในชุมชนเพื่อประโยชน์ในการเรียนการ

สอน

2. การนำชุมชนเข้าสู่โรงเรียน มีแนวปฏิบัติดังนี้

- 2.1 เชิญผู้เชี่ยวชาญ ผู้ทรงคุณวุฒิ ในชุมชนมาร่วมสอนหรือเป็นวิทยากร
- 2.2 การจัดตั้งสมาคมครู ผู้ปกครอง
- 2.3 เชิญประชาชนเป็นกรรมการศึกษาของโรงเรียน
- 2.4 เชิญผู้ปกครอง หรือประชาชนทั่วไปมาร่วมกิจกรรมของโรงเรียน
- 2.5 การจัดตั้งสมาคมศิษย์เก่า
- 2.6 การจัดตั้งสมาคมต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน
- 2.7 การจัดบริการต่างๆ ทั้งด้านการศึกษาอาชีพ นันทนาการ โดยใช้โรงเรียนเข้า
มามีส่วนร่วมและให้บริการ
- 2.8 ร่วมมือกับชุมชนในการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับประเพณีวัฒนธรรม
- 2.9 การนำทรัพยากรในชุมชนมาใช้ให้เกิดประโยชน์ทางการศึกษา
- 1.10 ชักชวน และให้โอกาสประชาชนร่วมแสดงความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ใน
การปรับปรุงโรงเรียน

สรุปได้ว่า งานความสัมพันธ์กับชุมชนนั้น โรงเรียนต้องให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการ
จัดกิจกรรมของโรงเรียน และทั้งให้บริการด้านต่าง ๆ แก่ชุมชนด้วย ต้องศึกษาและเรียนรู้วิถีชีวิต
ตลอดจนความเปลี่ยนแปลงและสิ่งแวดล้อมของชุมชน และเพื่อให้สามารถปรับเปลี่ยนให้เข้ากับ
สภาวะแวดล้อมใน ชุมชน และต้องยึดหลักมนุษยสัมพันธ์ ตลอดจนดำเนินการทุกด้านอย่างมี
ประสิทธิภาพ

ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

1. ความหมายของชุมชน

ประเวศ วสี (2536 : 25) ให้ความหมายของชุมชนว่า หมายถึง การที่คนจำนวนหนึ่งมีวัตถุประสงค์ร่วมกัน มีความเอื้ออาทรต่อกัน มีการเรียนรู้ร่วมกันในการปฏิบัติ ความเป็นชุมชนมีพลัง มีศักยภาพสูงในการแก้ปัญหา ทั้งเศรษฐกิจ จิตใจ สังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม และการเมือง ชุมชนที่เข้มแข็งจะก่อให้เกิดการพัฒนาทุกด้าน

วิชิต นันทสุวรรณ และจ่านง แรกพินิจ (2541 : 2) ให้ความหมายของชุมชน ว่าเป็นกลุ่มของประชาชนที่มีความผูกพันกันมีความมุ่งหมาย มีผลประโยชน์ มีประเพณีที่สืบเนื่องกันมา มีความมุ่งหมายทางการเมืองร่วมกัน ในทางวัฒนธรรม ชุมชนคือกลุ่มของประชาชนที่มีความเชื่อและพิธีกรรมเหมือนกันหรือใกล้เคียงกันอาจจะมาจากความเป็นชาติพันธุ์หรือศาสนาเดียวกัน หรืออยู่ร่วมถิ่นภูมิศาสตร์เดียวกันและภูมิภาคหนึ่ง ๆ อาจจะมีวัฒนธรรมที่มีเอกลักษณ์แตกต่างกัน

พินิจดา วีระชาติ (2542 : 14) ให้ความหมายของชุมชนว่า ชุมชน หมายถึง กลุ่มคนประชาชนจำนวนหนึ่ง หรือสถาบันทางสังคม เช่น ครอบครัว ที่มีอาณาเขต มีวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณีคล้ายกัน มีการกระทำกิจกรรมต่างๆ ร่วมกัน

สรุปได้ว่า ชุมชน หมายถึง กลุ่มคนที่อยู่อาศัยในพื้นที่เดียวกัน มีวิถีการดำเนินชีวิตคล้ายกันและมีผลประโยชน์ร่วมกันทั้งความเป็นอยู่ สังคมและวัฒนธรรมมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันและกันอยู่ได้ระบียบกฎเกณฑ์เดียวกัน

2. จุดมุ่งหมายของการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

นิรันดร์ ช่วยเจริญ (2543: 25) ได้สรุปจุดมุ่งหมายของการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนไว้ว่า เพื่อให้ชุมชนมีความเข้าใจที่ดีต่อโรงเรียน อันจะทำให้โรงเรียนได้รับการส่งเสริมสนับสนุน ได้รับความร่วมมือและความช่วยเหลือจากชุมชน ซึ่งจะเอื้ออำนวยให้โรงเรียนดำเนินงานด้านต่าง ๆ ไปได้ด้วยดี

เตือนใจ แก้วประเสริฐ (2544: 19) ได้สรุปจุดมุ่งหมายของการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนไว้ว่า เพื่อต้องการให้ประชาชนได้ทราบการดำเนินงาน ข่าวสาร ความเคลื่อนไหว ส่งเสริมให้ประชาชนเกิดผลเจตคติที่ดีต่อโรงเรียนทำให้เห็นคุณค่าของการศึกษา ใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นมาเป็นประโยชน์ในการศึกษา รวมพลังเพื่อก่อให้เกิดความสามัคคี ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ทำให้โรงเรียนและชุมชนได้มีการพัฒนาไปพร้อม ๆ กันตามที่มุ่งหวังไว้

ละออ เกษสุวรรณ (2544: 15) ได้สรุปจุดมุ่งหมายของการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนไว้ว่า เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชนให้มีทัศนคติและแนวทางที่ตรงกันในการพัฒนาการศึกษาของชุมชน ส่งเสริมให้ชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมและสนับสนุนการวางแผนเป้าหมายนโยบายในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาบุคคลให้เป็นไปตามความต้องการของชุมชนและให้เกิดประโยชน์แก่ทั้งสองฝ่าย

สรุปได้ว่า จุดมุ่งหมายของการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน เป็นการสร้างประโยชน์ให้ทั้งที่บ้าน ทางโรงเรียนและชุมชน โดยให้ทุกฝ่ายมีความเข้าใจซึ่งกันและกันในการดำเนินงาน ความก้าวหน้า ตลอดจนความเคลื่อนไหวด้านต่าง ๆ ของโรงเรียนกับชุมชนสามารถทำงานด้วยกันได้เป็นอย่างดี ซึ่งจะเกิดผลดีกับทุกฝ่าย

3. ความสำคัญและความจำเป็นของการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

นิรันดร์ ช่วยเจริญ (2543 : 32) ได้สรุปความสำคัญและความจำเป็นของการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนไว้ว่า โรงเรียนกับชุมชนมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันอย่างใกล้ชิด เพราะโรงเรียนเป็นศูนย์รวมทางวิชาการต่าง ๆ ตลอดจนบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ โรงเรียนเป็นศูนย์รวมวัฒนธรรมกลางของการพัฒนาชุมชน โรงเรียนต้องให้ชุมชนมีความเข้าใจ และมีความรู้สึกที่ดียอมรับว่าโรงเรียนเป็นของชุมชน โรงเรียนต้องอาศัยการสนับสนุนและทรัพยากรต่างๆ จากชุมชนมาสนับสนุนในการดำเนินการจัดการศึกษาและบุคลากรในโรงเรียน และสมาชิกในสังคม ตลอดจนองค์กรต่าง ๆ ในชุมชนต้องมีความเข้าใจซึ่งกันและกัน เพื่อแสวงหาแนวทางร่วมกันในการพัฒนาโรงเรียนและชุมชนให้มีความเจริญก้าวหน้า

ทิพทยา สุวรรณภูมิ (2544: 18) ได้สรุปความสำคัญและความจำเป็นของการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนไว้ว่า ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาโรงเรียนและชุมชน โดยมีการกำหนดไว้เป็นมาตรฐานหรือนโยบายในหลายหน่วยงาน มุ่งหมายให้เกิดความร่วมมือขึ้นระหว่างโรงเรียนกับชุมชนเพื่อคุณภาพของนักเรียน

เตือนใจ แก้วประเสริฐ (2544: 21) ได้สรุปความสำคัญและความจำเป็นของการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนไว้ว่า โรงเรียนและชุมชนมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันอย่างใกล้ชิด เพราะโรงเรียนเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนที่เป็นศูนย์รวมทางวิชาการต่าง ๆ ส่วนชุมชนให้การสนับสนุนทั้งในด้านทุนทรัพย์ แรงกายแรงใจ พร้อมทั้งทรัพยากรที่มีอยู่ เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ทางการศึกษา ดังนั้นจึงมีความสำคัญยิ่งในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

สรุปได้ว่า ชุมชนกับโรงเรียนต้องมีความเข้าใจที่ต่อกัน ชุมชนต้องยอมรับว่าโรงเรียนเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน เพราะต้องอาศัยซึ่งกันและกันไม่ว่าจะเป็นทางด้านวิชาการ ทรัพยากรทางด้านบุคลากร ทุนทรัพย์ เพื่อให้เกิดประโยชน์ทางการศึกษาและการพัฒนาชุมชน

ขอบข่ายงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

1. การประชาสัมพันธ์โรงเรียน

วิจิตร อวาระกุล (2539 : 5) ได้กล่าวไว้ว่า การประชาสัมพันธ์ คือ กรรมวิธีที่จะสร้างสรรค์ให้เกิดความเข้าใจอันดีระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ กับประชาชน เพื่อบังเกิดความสัมพันธ์และความเข้าใจอันดี ซึ่งจะส่งผลให้เกิดความร่วมมือ เสียสละเพื่อส่วนรวม ให้ความสนับสนุน การดำเนินงาน สถาบัน องค์การฯ หน่วยงาน ให้เป็นไปด้วยความราบรื่น ก้าวหน้า เพื่อขจัดความยุ่งยาก ขัดแย้ง การเป็นปฏิปักษ์กัน ความระแวงสงสัย ความเกลียด ความโกรธ ความเจ็บแค้น ความเข้าใจผิดกัน

มณฑนา ชรรณรังษี (2542 : 33-34) ได้กล่าวไว้ว่า เพื่อความเหมาะสมในการดำเนินงานด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ควรมีคณะครูคณะหนึ่งรับผิดชอบ และดูแลงานด้านประชาสัมพันธ์ของโรงเรียน โดยเฉพาะโดยมอบหมายให้คณะครูกลุ่มนี้ดำเนินการประชาสัมพันธ์ทุกชนิด ฝ่ายประชาสัมพันธ์โรงเรียนควรมีหน้าที่ดังต่อไปนี้

1. เขียนบทความ เขียนข่าว เกี่ยวกับโรงเรียนส่งไปลงหนังสือพิมพ์หรือส่งไปอ่านทางวิทยุหรือโทรทัศน์
2. จัดบรรยายพิเศษต่าง ๆ ให้ครู ผู้ปกครอง ประชาชนทั่วไปฟัง เพื่อประดับสติปัญญาในโอกาสต่าง ๆ
3. ติดต่อเยี่ยมเยือนคนสำคัญต่าง ๆ ในท้องถิ่น เยี่ยมเยือนครู นักเรียนในโอกาสเจ็บป่วย
4. รับผิดชอบเกี่ยวกับการถ่ายรูป และบันทึกเหตุการณ์ต่าง ๆ ในรอบปี
5. จัดปฐมนิเทศครูใหม่ นักเรียนใหม่และผู้ปกครองในโอกาสเปิดภาคเรียนต้นปี
6. จัดทำรายงานประจำปี
7. จัดทำวารสารข่าวประจำโรงเรียน
8. สำรวจประชามติ และความเห็นของประชาชนเกี่ยวกับโรงเรียนอยู่เสมอ
9. ทำหน้าที่เป็นตัวแทนของโรงเรียนในกิจกรรมต่าง ๆ ของประชาชนในท้องถิ่น หรือกิจกรรมนอกโรงเรียนทุกชนิด

10. รับผิดชอบดำเนินงานเลือกตั้ง นับตั้งแต่เลือกหัวหน้านักเรียนเลือกตั้งประจำตำแหน่งต่าง ๆ ตลอดจนเลือกตั้งสมาชิกต่าง ๆ ทั้งของอำเภอ จังหวัด และประเทศ

สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (2546: 213) ได้ให้ความหมายว่า การประชาสัมพันธ์เป็นตัวกลางถ่ายทอดทัศนคติและปรัชญาของโรงเรียนที่ประจักษ์โดยทั่วไปให้ถึงประชาชน ซึ่งแสดงออกได้ 2 ประการ ดังนี้

1. การประกาศนโยบายทั่วไปของโรงเรียน ด้วยการบอกกล่าวแก่ประชาชนทราบถึงนโยบายและการดำเนินงานของโรงเรียนที่มีผลกระทบต่อ หรืออำนวยความสะดวกและชุมชน และประชาชนจะมีส่วนสนับสนุนส่งเสริมโรงเรียนได้อย่างไร

2. การดำเนินงานตามนโยบายด้านชุมชนสัมพันธ์ ปรัชญาสังคมของโรงเรียนคือการสร้างความสัมพันธ์กับประชาชนในพื้นที่ใกล้เคียงกับโรงเรียน โดยโรงเรียนประสานงานปรับปรุงสภาพแวดล้อมของชุมชน และช่วยคิดหาข้อยุติสำหรับการแก้ปัญหาต่าง ๆ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม รวมทั้งการแสวงหาความรู้เพิ่มเติมในลักษณะของการศึกษานอกโรงเรียน และการฝึกฝนอาชีพแก่ประชาชนทุกระดับวัย ความรู้ และฐานะ

สรุปได้ว่า การประชาสัมพันธ์ หมายถึง การเผยแพร่ข่าวสารและกิจกรรมต่าง ๆ เกี่ยวกับการดำเนินงานของโรงเรียน เพื่อสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ได้แก่ การเผยแพร่ข่าวสารทั้งทางเอกสารและเสียงตามสาย การเยี่ยมเยียนบ้านนักเรียน การประชุมผู้ปกครอง

2. การให้บริการแก่ชุมชน

อุไรวรรณ ห่วงสกุล (2539 : 40) ได้สรุปได้ว่า การบริการด้านต่าง ๆ แก่ชุมชนนั้น โรงเรียนจะให้บริการทางด้านวิชาการแก่ชุมชน เพื่อพัฒนาความรู้ ความสามารถให้แก่ชุมชนหรือทางด้านอาคารสถานที่ ด้านสุขภาพอนามัย ฯลฯ จะเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิต และเสริมสร้างทัศนคติของประชาชนในชุมชนให้เข้าไปในแนวทางที่ถูกที่ควร ดังนั้นโรงเรียนจึงจำเป็นต้องจัดบริการในด้านต่าง ๆ ที่ชุมชนต้องการ เพราะจะเป็นภาพลักษณ์ที่ดีที่ชุมชนให้ความเชื่อถือและเกิดความศรัทธาต่อโรงเรียน

ยุพะเยาว์ ใจงาม (2540 : 27) การให้บริการในความหมายทั่วไป มักหมายถึง การบรรเทาทุกข์ การสร้างความพอใจ หรือการช่วยแก้ปัญหาแก่ผู้ประสบปัญหาให้พ้นไปจากปัญหานั้นเป็นการชั่วคราว แต่การให้บริการด้านวิชาการแก่ชุมชน ต้องอยู่ในลักษณะบริการเชิงพัฒนา คือมุ่งให้ผู้รับบริการได้รับความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพ อีกทั้งพัฒนาคุณภาพชีวิตได้ และเกิดความคิดริเริ่มในการพัฒนาชุมชนของตนเองต่อไป

เตือนใจ แก้วประเสริฐ (2544 : 34) ได้สรุปการให้บริการชุมชนไว้ว่า การให้บริการชุมชนของโรงเรียน คือ การให้บริการอาคารสถานที่ วัสดุ อุปกรณ์ต่าง ๆ ความรู้ คำแนะนำ และแรงงานของบุคลากร โดยมีหลักว่า บริการให้ทั่วถึง รวมทั้งการให้บริการด้านข่าวสาร ข้อมูล วิชาการ ด้านอาชีพ การให้คำปรึกษาหารือ การให้บริการทางด้านสวัสดิการ เพื่อแก้ปัญหาด้านเศรษฐกิจ เช่น ที่พักผ่อนหย่อนใจ สนามกีฬา สหกรณ์ร้านค้า ธนาคารข้าว ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ร้านตัดผม ตู้ยาประจำบ้าน น้ำสะอาด เป็นต้น

สรุปได้ว่า การบริการชุมชน หมายถึง กิจกรรมต่าง ๆ ที่โรงเรียนจัดขึ้นเพื่อเป็นการให้บริการแก่ชุมชน เช่น ด้านความรู้ทางวิชาการและอาชีพ ด้านสุขภาพอนามัย โภชนาการ ศิลปกรรม ประเพณี ส่งเสริมจริยธรรม อาคารสถานที่ วัสดุอุปกรณ์ และข้อมูลข่าวสารด้านต่าง ๆ

3. การเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน

อุไรวรรณ ห่วงสกุล (2539 : 46) ได้สรุปการเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชนไว้ว่า การเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน ก็คือ กิจกรรมต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ของชุมชนนั้นก่อให้เกิดความสัมพันธ์อันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชน โรงเรียนต้องมีจุดประสงค์ที่สำคัญในอันที่จะให้การศึกษแก่นักเรียน และประชาชนในชุมชนนั้น ๆ ให้รู้จักหน้าที่ ภารกิจต่าง ๆ ด้วยตนเองให้มากที่สุด ด้วยวิธีการศึกษารูปแบบของกิจกรรมต่าง ๆ ที่จะนำมาใช้ในโรงเรียนให้เกิดประโยชน์กับนักเรียนได้มากที่สุด บุคคลในชุมชนก็จะเกิดความเข้าใจในโรงเรียน ให้ความช่วยเหลือต่าง ๆ ตามที่โรงเรียนต้องการ

ถนอม คงผดุง (2541 : 38) ได้สรุปการเข้าร่วมกิจกรรมชุมชนไว้ว่าการเข้าร่วมกิจกรรมชุมชนเป็นกิจกรรมต่าง ๆ ที่โรงเรียนได้จัดขึ้น เพื่อเป็นการร่วมมือสนับสนุนในกิจกรรมที่ชุมชนจัดขึ้น เช่น งานประเพณีต่าง ๆ การนันทนาการ การกีฬา เป็นต้น

อรุณ สุขสม (2546 : 38) ได้สรุป การเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชนไว้ว่า การเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน ประกอบด้วยกิจกรรมดังนี้

1. การจัดทัศนศึกษาภายในชุมชน
2. การจัดสัปดาห์แห่งการทำความสะดวก
3. งานเกษตรชุมชน
4. การพัฒนาที่อยู่อาศัย
5. การเข้าร่วมกิจกรรมประเพณี และกิจกรรมทางวัฒนธรรมตามเทศกาลในท้องถิ่น

สรุปได้ว่า การเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน หมายถึง การมีส่วนร่วมในการเข้าร่วมกิจกรรมที่จัดให้มีขึ้นในชุมชนและเป็นประโยชน์ต่อชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีเจตคติที่ดี เกิดความศรัทธาต่อโรงเรียน ก่อให้เกิดความสัมพันธ์อันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

4. การให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียน

อุไรวรรณ ห่วงสกุล (2539 : 53) ได้สรุปว่า การให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียนไว้ว่า การให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียนนั้น นับว่าเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งที่จะทำให้ชุมชนเข้าใจโรงเรียนได้ดียิ่งขึ้น กิจกรรมที่ชุมชนเข้าร่วมปฏิบัติมากได้แก่ กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับวันสำคัญต่าง ๆ ทางศาสนา ทำให้ชุมชนเกิดความภาคภูมิใจในตนเองในความสามารถที่โรงเรียนยอมรับ ทำให้เกิดความเข้าใจอันดีต่อกันระหว่างโรงเรียนและชุมชน

ถนอม คงผดุง (2541 : 20) ได้สรุปการให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียนไว้ว่า ชุมชนควรเข้าร่วมกิจกรรมของโรงเรียน ดังนี้

1. การจัดการศึกษาผู้ใหญ่แบบต่าง ๆ เช่น กลุ่มสนใจ
2. การจัดนิทรรศการ เปิดโอกาสให้ประชาชนได้ทราบผลงานทางวิชาการของนักเรียน
3. การจัดงานประจำปีของโรงเรียน
4. การฝึกอบรมประชาชนในรูปแบบต่าง ๆ เช่น ลูกเสือชาวบ้าน
5. กิจกรรมเพื่อส่งเสริมประเพณีและวัฒนธรรม เช่น การจัดงานปีใหม่
6. กิจกรรมที่ส่งเสริมจริยธรรม คุณธรรม แก่นักเรียน
7. ประชาชนเข้ามาเป็นวิทยากรของโรงเรียน

อรุณ สุขสม (2546 : 42) เห็นว่าควรจัดให้มีคณะกรรมการโรงเรียนขึ้น ซึ่งประกอบด้วย ผู้แทนครู อาจารย์ และผู้แทนผู้ปกครองนักเรียนร่วมกันทำงานและประชุมปรึกษาหารือกันเป็นระยะ ๆ เพื่อหาแนวทางปรับปรุงพัฒนาความเป็นอยู่ของนักเรียนทั้งที่บ้าน และที่โรงเรียน การส่งเสริมการทำกรบ้าน การทำกิจกรรมเสริมหลักสูตร การตกแต่งอาคารสถานที่ให้เหมาะสม และการพิจารณาแก้ปัญหาต่าง ๆ ของนักเรียน ทั้งที่บ้านและที่โรงเรียนที่คณะกรรมการเห็นสมควรพิจารณาร่วมกัน

สรุปได้ว่า การให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียน หมายถึง การแสวงหาความร่วมมือจากชุมชน เชิญชวนหรือหาทางให้บุคคลในชุมชนได้เข้าร่วมสนับสนุนกิจกรรมของโรงเรียน เพื่อให้การศึกษาเกิดความก้าวหน้าและมีประสิทธิภาพ ได้แก่ การจัดกิจกรรมต่าง ๆ ใน

โรงเรียน การนำทรัพยากรในชุมชนมาพัฒนาโรงเรียน การนำวิทยากรที่มีความรู้ความชำนาญในแต่ละสาขาที่โรงเรียนขาดแคลนมาช่วยเหลือกิจกรรมการเรียนการสอนของทางโรงเรียน

5. การเสริมสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนและหน่วยงานอื่นในท้องถิ่น

อุไรวรรณ ห่วงสกุล (2539 : 49) ได้สรุปการเสริมสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนกับหน่วยงานอื่นในท้องถิ่นไว้ว่า โรงเรียนในฐานะที่เป็นหน่วยงานหนึ่งของชุมชน ซึ่งมีความพร้อมทั้งด้านบุคลากรและอาคารสถานที่ โรงเรียนควรทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการพัฒนาชุมชนหรือเป็นผู้ประสานระหว่างชุมชนกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยเป็นผู้ติดต่อขอความช่วยเหลือและให้ความร่วมมือแก่องค์กรต่าง ๆ และสถาบันทางศาสนาในท้องถิ่น เช่น โรงพยาบาล วัด สถานีตำรวจ สถานีอนามัย ธนาคาร ชมรมสโมสรต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน ตลอดจนการเข้าร่วมกิจกรรมที่หน่วยงานอื่นจัดขึ้น

ยุพะเยาว์ ใจงาม (2540 : 42) ได้สรุปการเสริมสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนและหน่วยงานอื่นในท้องถิ่นไว้ ดังนี้

1. จะต้องมีการให้ และรับข่าวสารต่อชุมชน คือบุคลากรภายในโรงเรียนจะต้องทราบความเป็นไปของชุมชน และขณะเดียวกันโรงเรียนก็ต้องแถลงให้ประชาชนทราบถึงปัญหาและวิธีการดำเนินงานของโรงเรียน
2. การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน จะได้ผลอยู่ที่การใช้วิธีการหลาย ๆ ทางในเวลาเดียวกัน
3. ต้องพยายามให้ชุมชนเข้าใจโรงเรียนให้มากที่สุด
4. งานที่จัดทำนั้นควรเป็นงานที่ทำอย่างต่อเนื่อง
5. โรงเรียนควรให้ข้อมูลที่ น่าสนใจ และง่ายต่อการเข้าใจมีความสอดคล้องกับสภาพปัจจุบัน

มณฑนา ธรรมรังษี (2542 : 42) ได้สรุปการเสริมสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนและหน่วยงานอื่นในท้องถิ่นไว้ว่า โรงเรียนควรมีบทบาทในการเสริมสร้าง และสนับสนุนการสร้าง ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนและหน่วยงานอื่นในท้องถิ่นเป็นไปด้วยความเรียบร้อย ควรปฏิบัติดังนี้

1. แต่งกาย และวางตนให้สุภาพเรียบร้อย เป็นที่เคารพนับถือของนักเรียน และผู้ปกครอง
2. มีความภูมิใจในหน้าที่การงาน และโรงเรียนที่สอนอยู่

3. มีความรู้ในประวัติ และเรื่องราวเกี่ยวกับโรงเรียนเป็นอย่างดี สามารถตอบคำถามของบุคคลที่สนใจได้

4. ยินดีต้อนรับผู้ปกครองและประชาชนที่มาติดต่อด้วยอัธยาศัยไมตรีอันดียิ่ง

5. เข้าร่วมกิจกรรมที่โรงเรียนจัดขึ้น และชุมชนจัดขึ้น

6. เขียนบทความโดยใช้ชื่อ และนามสกุลจริง พร้อมทั้งโรงเรียนที่สังกัดลงในวารสารต่าง ๆ

7. เขียนจดหมายหรือไปรษณียบัตรติดต่อกับผู้ปกครองในกรณีที่นักเรียนขาดเรียนหลายวัน

8. เข้าร่วมกิจกรรมของสมาคมครู ผู้ปกครอง และสมาคมศิษย์เก่า

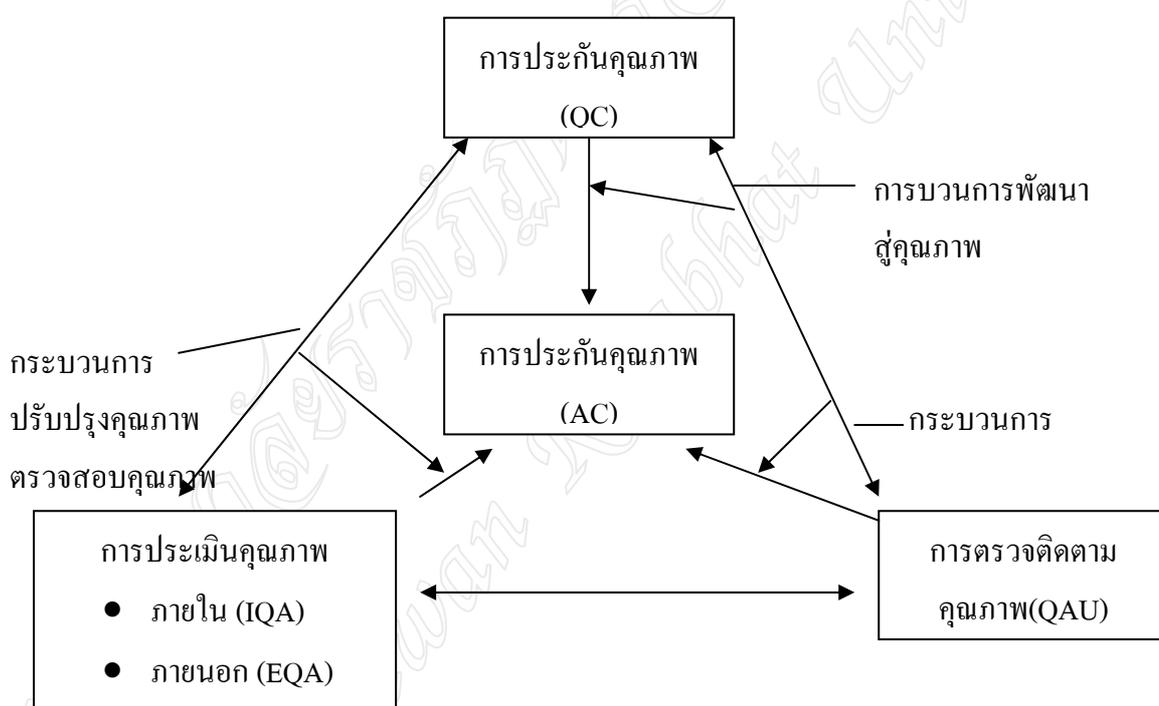
9. ร่วมมือกับครูประชาสัมพันธ์ของโรงเรียนด้วยดี

สรุปได้ว่า การเสริมสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนและหน่วยงานอื่นในท้องถิ่น หมายถึง การดำเนินงานและกิจกรรมต่าง ๆ ที่เอื้ออำนวยให้เกิดความร่วมมือ ความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนและหน่วยงานอื่นทั้งภาครัฐและเอกชนในท้องถิ่น ได้แก่ กลุ่มโรงเรียน กลุ่มบุคคล ในชุมชนและหน่วยงานอื่น ๆ ที่ตั้งอยู่ในท้องถิ่น เป็นต้น

มาตรฐานและการประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน)

สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (2547) การประกันคุณภาพ การศึกษามีหมายถึงการบริหารจัดการและดำเนินกิจกรรมตามภารกิจปกติของสถานศึกษาเพื่อพัฒนา คุณภาพของผู้เรียนอย่างต่อเนื่องสร้างความมั่นใจให้ผู้รับบริการทางการศึกษา ทั้งผู้รับบริการ โดยตรง ได้แก่ ผู้เรียน และผู้ปกครอง และผู้บริการทางอ้อม ได้แก่ สถานประกอบการ ประชาชน และสังคมโดยรวม

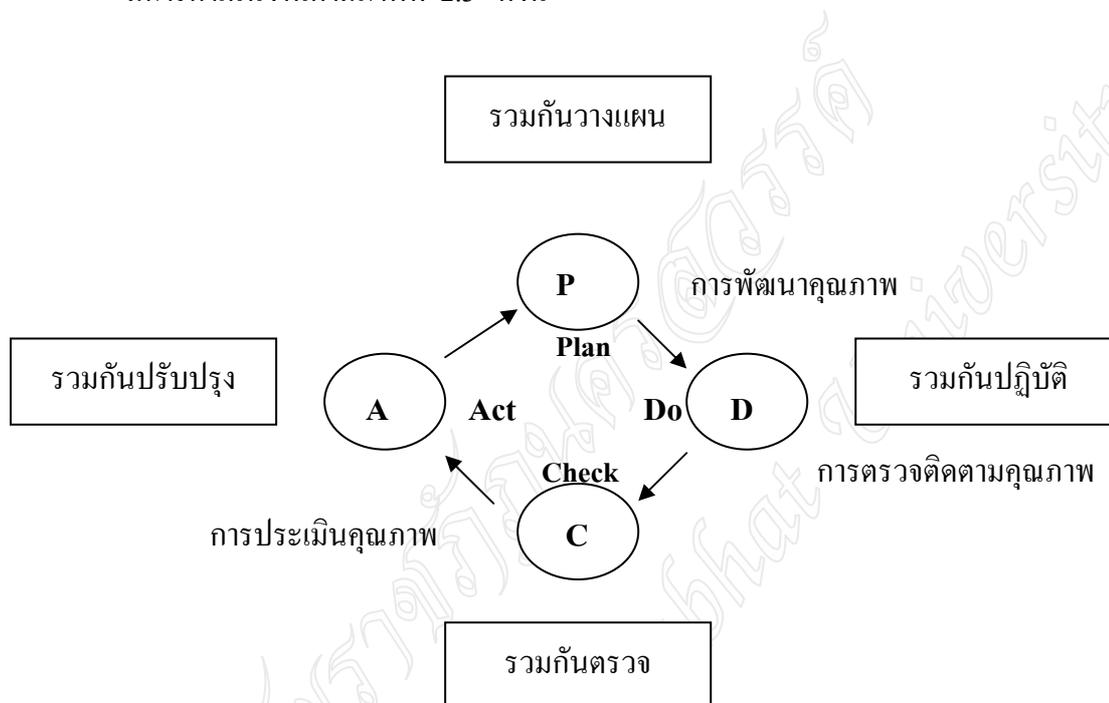
ระบบการประกันคุณภาพการศึกษา

ภาพที่ 2.2 ระบบการประกันคุณภาพการศึกษา

ที่มา : สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (2547)

แนวคิดเกี่ยวกับระบบการประกันคุณภาพการศึกษา
มีการดำเนินงานตามภาพที่ 2.3 ดังนี้

ภาพที่ 2.3 แนวคิดเกี่ยวกับระบบการประกันคุณภาพการศึกษา

ที่มา : สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (2547)

สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน)

หลักการ

ให้มีกฎกระทรวงว่าด้วยระบบ หลักเกณฑ์และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา ตามความในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 เพื่อเป็นแนวทางในการจัดระบบการประกันคุณภาพการศึกษา ทั้งการประกันคุณภาพภายในและการประกันคุณภาพภายนอก

เหตุผล

เพื่อให้การประกันคุณภาพการศึกษาทั้งการประกันคุณภาพภายในและการประกันคุณภาพภายนอกเป็นไปอย่างมีเอกภาพและประสิทธิภาพ เพื่อให้เกิดการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาในทุกระดับสมดังเจตนารมณ์แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ประกอบกับมีความจำเป็นต้องมีกฎกระทรวงว่าด้วยระบบ วางหลักเกณฑ์ วิธีการประกันคุณภาพการศึกษา เพื่อเป็นกรอบการดำเนินการประกันคุณภาพภายนอก โดยสอดคล้องกับพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) พ.ศ. 2543 จึงจำเป็นต้องออกกฎกระทรวงฉบับนี้

การประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา

การประเมินคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา เป็นส่วนหนึ่งของการบริหาร การศึกษา ซึ่งเป็นกระบวนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง ประกอบด้วย

1. การจัดระบบการบริหารและสารสนเทศ
2. การพัฒนามาตรฐานการศึกษา
3. การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา
4. การดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา
5. การตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษา
6. การประเมินคุณภาพการศึกษา
7. การรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี
8. การผุ้ระบบการประกันคุณภาพการศึกษา

กระบวนการดำเนินการประกันคุณภาพภายใน

การเตรียมการ

1. เตรียมความพร้อมของบุคลากร
 - 1.1 สร้างความตระหนัก
 - 1.2 พัฒนาความรู้และทักษะ
2. แต่งตั้งกรรมการที่รับผิดชอบ

การดำเนินการ

1. วางแผนการปฏิบัติงาน (P)
 - 1.1 กำหนดเป้าหมายหรือมาตรฐานการศึกษา
 - 1.2 จัดลำดับความสำคัญของเป้าหมาย
 - 1.3 กำหนดแนวทางการดำเนินงาน
 - 1.4 กำหนดระยะเวลา
 - 1.5 กำหนดงบประมาณ
 - 1.6 กำหนดผู้รับผิดชอบ
2. ดำเนินการตามแผน (D)
 - 2.1 ส่งเสริม สนับสนุน
 - 2.2 จัดสิ่งอำนวยความสะดวกสนับสนุนทรัพยากร
 - 2.3 กำกับ ติดตาม
 - 2.4 ให้การนิเทศ

3. ตรวจสอบประเมินผล (C)

- 3.1 วางกรอบการประเมิน
- 3.2 จัดทำหรือจัดทำเครื่องมือ
- 3.3 เก็บข้อมูล
- 3.4 วิเคราะห์ข้อมูล
- 3.5 แปลความหมาย
- 3.6 ตรวจสอบ / ปรับปรุงคุณภาพการประเมิน

4. นำผลการประเมินมาปรับปรุงงาน (A)

- 4.1 ปรับปรุงการปฏิบัติงานของบุคลากร
- 4.2 วางแผนในระยะต่อไป
- 4.3 จัดทำข้อมูลสารสนเทศ

การรายงาน

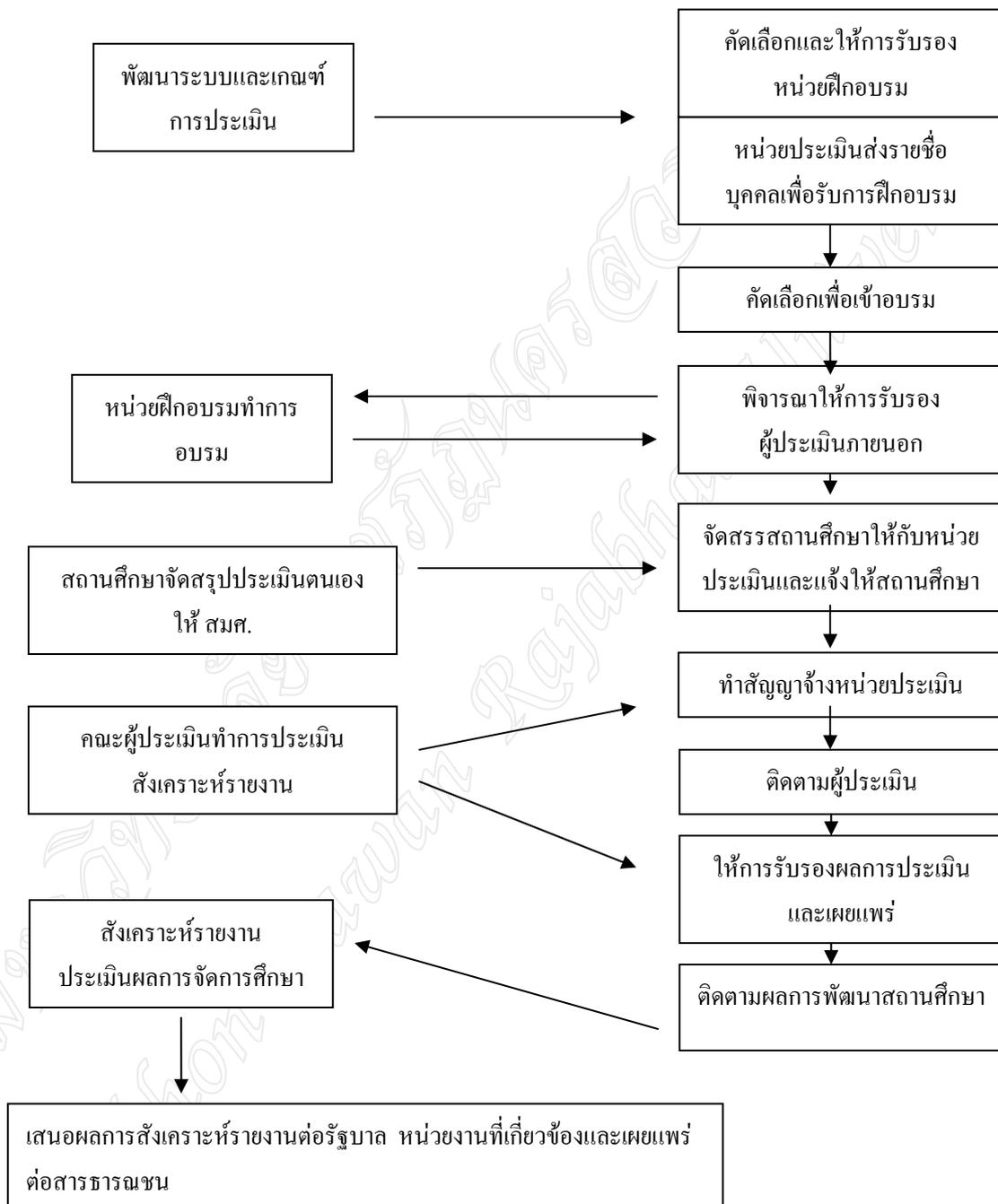
จัดทำรายงานประเมินตนเองหรือรายงานประจำปี

1. รวบรวมผลการดำเนินงานและผลการประเมิน
2. วิเคราะห์ตามมาตรฐาน
3. เขียนรายงาน

การประเมินคุณภาพภายนอกของสถานศึกษา

การประเมินคุณภาพภายนอกของสถานศึกษา เป็นการกระตุ้นเพื่อให้สถานศึกษามีการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง และมีประสิทธิภาพการบริหารจัดการศึกษาที่ดี รวมทั้งการประเมินสถานภาพการดำเนินงานของสถานศึกษา เพื่อสะท้อนจุดเด่นและจุดที่ควรพัฒนาเงื่อนไขความสำเร็จของสถานศึกษานั้น ๆ พร้อมเสนอแนวทางปรับปรุงคุณภาพการศึกษาให้กับสถานศึกษา และรายงานผลให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสาธารณชนทราบ

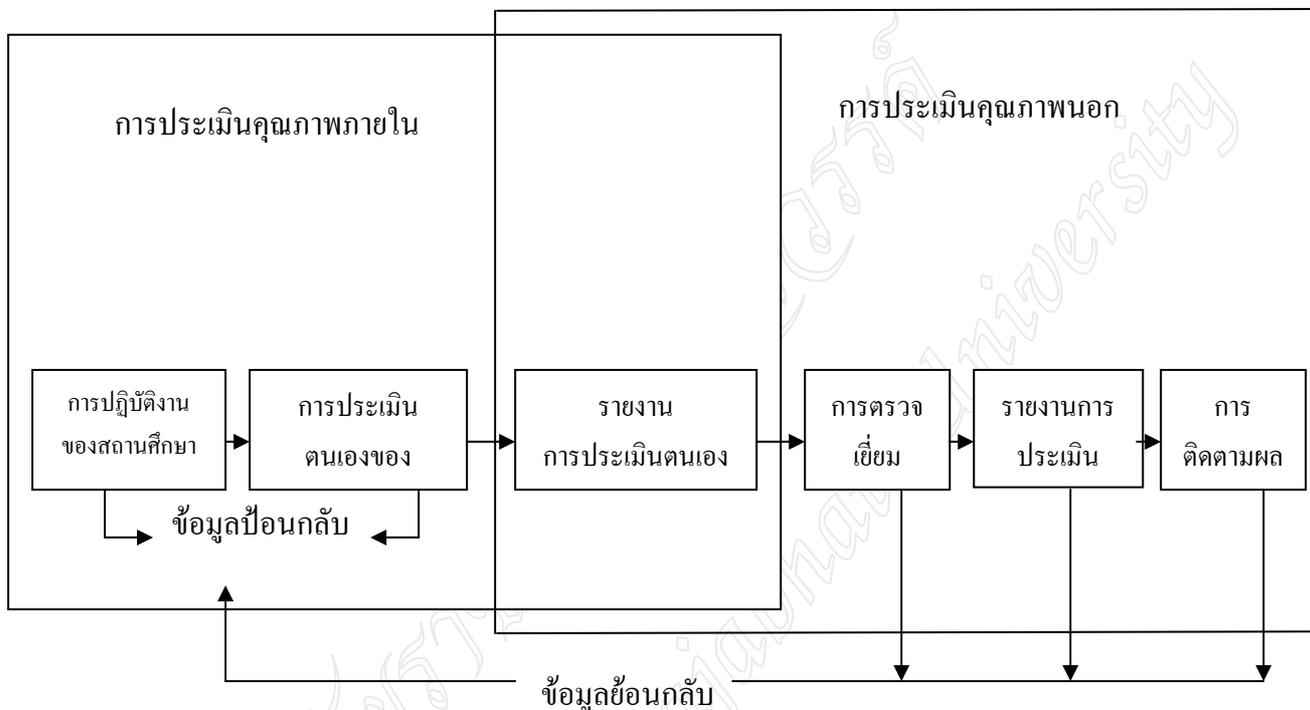
กระบวนการดำเนินการประเมินคุณภาพภายนอก

ภาพที่ 2.4 กระบวนการดำเนินการประเมินคุณภาพภายนอก

ที่มา : สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (2547)

ความสัมพันธ์ระหว่างการประกันคุณภาพภายในกับการประเมินคุณภาพภายนอก

ภาพที่ 2.5 ความสัมพันธ์ระหว่างการประกันคุณภาพภายในกับการประเมินคุณภาพภายนอก

ที่มา : สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (2547)

ผู้ประเมินภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) ได้เริ่มกระบวนการคัดเลือกผู้ประเมินภายนอก โดยวิธีการจัดให้มีการฝึกอบรมผู้ประเมินภายนอก โดยประเภทของผู้ประเมินภายนอกในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานมี 3 ประเภทด้วยกันคือ

ประเภทที่ 1 นิติบุคคล

กระบวนการในการคัดเลือกผู้ประเมินภายนอกประเภทที่ 1 สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) มีคณะอนุกรรมการฯ พิจารณาในเบื้องต้น แล้วดำเนินการสอบคัดเลือกเข้ารับการฝึกอบรม ผู้ที่จะผ่านการอบรมและได้รับการรับรองจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) ต้องผ่านเกณฑ์ในการพิจารณา 5 ข้อด้วยกันคือ

1. เวลาในการเข้ารับการอบรมเต็มเวลา

2. สอบได้คะแนนตามหลักสูตรการอบรมไม่ต่ำกว่าร้อยละ 60
 3. มีความสามารถในการนำเสนอผลประเมินและให้ข้อมูลป้อนกลับแก่สถานศึกษา อย่างเหมาะสม

4. มีความสามารถในการทำงานเป็นทีมและมีมนุษยสัมพันธ์ดี
 5. เป็นผู้ที่มีความสามารถประเมินสถานศึกษาได้ตรงสภาพจริงและจัดทำรายงานประเมินผลตามรูปแบบที่กำหนดและมีคุณภาพไม่ต่ำกว่าระดับดี

ประเภทที่ 2 คณะบุคคล

อยู่ในระหว่างพิจารณาระบบ คุณสมบัติ และเกณฑ์ในการคัดเลือก

ประเภทที่ 3 สถาบันอุดมศึกษา

ผู้ประเมินที่มาจากสถาบันอุดมศึกษาซึ่งเป็นผู้ทรงคุณวุฒิจากคณะครุศาสตร์ / ศึกษาศาสตร์ ทั่วประเทศ ทั้งนี้ต้องผ่านการอบรมและได้รับการรับรองเป็นผู้ประเมินภายนอกจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน)

มาตรฐานการศึกษาที่ประเมินด้านชุมชนสัมพันธ์

มาตรฐานที่ 14 สถานศึกษาส่งเสริมความสัมพันธ์ และร่วมมือกับชุมชนในการพัฒนาการศึกษา มี 2 ตัวบ่งชี้ คือ

1. สถานศึกษามีระบบกลไกในการส่งเสริมความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชนในการพัฒนาการศึกษา

2. สถานศึกษามีกิจกรรมที่ส่งเสริมความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชนในการพัฒนาการศึกษา

มาตรฐานที่ 25 สถานศึกษามีหลักสูตรที่เหมาะสมกับผู้เรียนและท้องถิ่น มีสื่อการเรียนการสอนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ มี 2 ตัวบ่งชี้ คือ

1. สถานศึกษามีหลักสูตรและเนื้อหาสาระของหลักสูตรที่เหมาะสม สอดคล้องกับเป้าหมายการศึกษาและความต้องการของผู้เรียนและท้องถิ่น

2. สถานศึกษามีสื่อการเรียนการสอนที่เหมาะสมและเอื้อต่อการเรียนรู้

การมีส่วนร่วม

ได้มีผู้ให้แนวคิดของการมีส่วนร่วมไว้ดังนี้

ประเวศ วะสี (2541 : 16) ได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาว่ายังไม่ได้ระดมทรัพยากรทางสังคมทั้งมวลมามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา และกระบวนการเรียนรู้ยังไม่ได้สร้างคนที่คิดเป็น ทำเป็น และมีคุณธรรมจริยธรรมอย่างที่เราควรจะเป็น มีความจำเป็นต้องปฏิรูปการศึกษา ให้เป็นการศึกษาสำหรับคนทั้งมวลอย่างแท้จริง สังคมทั้งมวลต้องมีสิทธิเสรีภาพและบทบาทในการเข้ามามีส่วนร่วมจัดการศึกษาและปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ สามารถแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้จริง

กรรณิกา ชมดี (2542 : 113-114) ได้สรุปการมีส่วนร่วมจากงานวิจัย เรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีผลต่อการพัฒนาทางเศรษฐกิจ ศึกษาเฉพาะกรณีโครงการสารภี ตำบลท่าช้าง อำเภวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี โดยแบ่งการมีส่วนร่วมไว้ 10 ประการ

1. การมีส่วนร่วมการประชุม (Attendance at meeting)
2. การมีส่วนร่วมในการออกเงิน (Financial Contribution)
3. การมีส่วนร่วมเป็นกรรมการ (Membership on Contribution)
4. การมีส่วนร่วมเป็นผู้นำ (Position of Leadership)
5. การมีส่วนร่วมสัมภาษณ์ (Interviewer)
6. การมีส่วนร่วมเป็นผู้ชักชวน (Solicitor)
7. การมีส่วนร่วมเป็นผู้บริโภค (Customers)
8. การมีส่วนร่วมเป็นผู้ริเริ่ม หรือผู้เริ่มการ (Entrepreneur)
9. การมีส่วนร่วมเป็นผู้ใช้แรงงาน (Employees)
10. การมีส่วนร่วมออกวัสดุอุปกรณ์ (Material contribution)

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2543 : 58) ระบุว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนทางการศึกษา ทำให้ทุกฝ่ายเกิดความเข้าใจในคุณค่าของคนและนำคุณค่านั้นมาสนับสนุนส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาอย่างมีประสิทธิภาพ การร่วมมือกันทุกฝ่าย คือ การสร้างพลังอันแข็งแกร่ง คำจูงกัน ซึ่งจะเกิดผลแก่เด็กและเยาวชนอันเป็นความหวังของเราทุกคน

สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาต่าง ๆ ได้แก่ความสำคัญของการให้ชุมชนผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วม ลักษณะของการเข้ามามีส่วนร่วมด้านการเรียนรู้ การสนับสนุนการพัฒนา และประโยชน์ของการมีส่วนร่วม ในด้านความสัมพันธ์มีการร่วมมือกัน มีการระดมทรัพยากร โดยเริ่มตั้งแต่มีการคิดและวางแผน ดำเนินกิจกรรม ร่วมรับประโยชน์จนกระทั่งประเมิณผล

รูปแบบของการมีส่วนร่วม

ได้มีผู้กล่าวถึงรูปแบบของการมีส่วนร่วมของประชาชน เพื่อให้เห็นแนวทางปฏิบัติที่ทำให้เกิดความร่วมมือไว้ ดังนี้

ฉอาน วุฒิกรรรมรักษา (2540 : 16) ได้จำแนกการเข้ามามีส่วนร่วมไว้ 5 ขั้นตอนดังนี้ คือ

1. ขั้นกำหนดความต้องการ
2. ขั้นวางแผนการดำเนินงาน
3. ขั้นตัดสินใจ
4. ขั้นดำเนินงาน
5. ขั้นติดตามผล

ศิริกาญจน์ โกสุมภ์ (2542 : 14) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมเป็นหัวใจสำคัญของแนวคิดประชาธิปไตย และหลักการเริ่มต้นของการมีส่วนร่วมคือ การตัดสินใจใด ๆ ก็ตามที่จะส่งผลกระทบต่อบุคคลใด บุคคลเหล่านั้นควรเป็นผู้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจนั้น โดยหลักการนี้ การมีส่วนร่วมจะตั้งอยู่บนพื้นฐานความคิดที่ว่าบุคคลแต่ละคนย่อมทราบดีว่าตนต้องการอะไร เพราะฉะนั้นการที่เหตุการณ์ใดก็ตามจะส่งผลกระทบต่อบุคคลใด บุคคลนั้นย่อมทราบดีว่าเขาต้องการหรือไม่ต้องการอะไร และอะไรบ้างที่จะเกิดขึ้นกับตนเอง

จิรพรรณ ปุณเกษม (2542 : 100) กล่าวว่า เป้าหมายการทำงานร่วมกันนั้นคือมองเป้าหมายการจัดการสุดท้ายให้เป็นประโยชน์โดยรวมมากกว่าส่วนตน เพื่อที่จะให้ทุกคนเสียสละ ตัดความเห็นแก่ตัว หรือยึดมั่นอยู่แต่ศรัทธาความเชื่อของตนเองมากเกินไป

สรุปได้ว่า รูปแบบของการมีส่วนร่วมอาจจำแนกออกได้เป็น 2 แนวคิด คือแนวคิดแรกเป็นการมีส่วนร่วมแบบทางการและไม่เป็นทางการ แนวคิดที่ 2 พิจารณาลักษณะของการจัดตั้งองค์การเข้าไปมีส่วนร่วม

ขั้นตอนการมีส่วนร่วม

มีผู้เสนอแนวคิดเรื่องขั้นตอนการมีส่วนร่วมไว้ที่นับเป็นระบบมากที่สุดคือ

กรรณิกา ชมดี (2542 : 115-116) ได้สรุปการมีส่วนร่วมที่แท้จริง น่าจะมีใน 4 ขั้นตอน

คือ

- ขั้นตอนที่ 1 การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุ
- ขั้นตอนที่ 2 การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินกิจกรรม
- ขั้นตอนที่ 3 การมีส่วนร่วมในการลงทุนและการปฏิบัติงาน
- ขั้นตอนที่ 4 การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล

และได้จำแนกขั้นตอนการมีส่วนร่วม เป็น 4 ขั้นตอน

ขั้นตอนที่ 1 การมีส่วนร่วมในขั้นริเริ่มโครงการ

ขั้นตอนที่ 2 การมีส่วนร่วมในขั้นวางแผน

ขั้นตอนที่ 3 การมีส่วนร่วมในขั้นดำเนินโครงการ

ขั้นตอนที่ 4 การมีส่วนร่วมในขั้นประเมินโครงการ

ดิเรก ฤกษ์หรั่ง (2527 : 73-74) ชี้ให้เห็นขั้นตอนของการมีส่วนร่วม ซึ่งเขาเรียกว่าเป็นขอบเขตของการมีส่วนร่วมที่สำคัญ 6 แบบ คือ การวิเคราะห์ปัญหาความต้องการของชุมชนหรือกลุ่มการกำหนดแนวทางการดำเนินการให้บรรลุผลในการแก้ปัญหาหรือบรรลุเป้าหมายการระดมทรัพยากรทั้งในและนอกชุมชน การปฏิบัติตามแผนที่กำหนดไว้ การควบคุมติดตามและประเมินผล และการจัดสรรผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นอย่างยุติธรรม

ทงศักดิ์ คุ่มน้ำ (2534 : 77-78) ได้เสนอขั้นตอนการมีส่วนร่วมไว้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนควรมีส่วนร่วมครบทุกขั้นตอน นับตั้งแต่การมีส่วนร่วมในการคิด การศึกษาปัญหาและความต้องการ การร่วมวางแผนและจัดทำโครงการ การปฏิบัติตามโครงการ จนถึงการติดตามประเมินผลโครงการ

สรุปได้ว่า ขั้นตอนต่าง ๆ จะต้องมีความสอดคล้องกันเหมาะสมกับบริบททางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมไทย โดยจำแนกออกเป็น 4 ขั้นตอนคือ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในขั้นดำเนินโครงการ การมีส่วนร่วมในขั้นการร่วมรับผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในขั้นประเมินโครงการซึ่งเป็นการประเมินผลสรุปรวบยอดของโครงการทั้งหมด

บทบาทของผู้มีส่วนร่วม

กิจกรรมต่าง ๆ ที่ผู้มีส่วนร่วมเกี่ยวข้องในการเรียนรู้จะต้องมีบทบาทร่วมกัน

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2543 : 57) ได้รวบรวมไว้ ดังนี้

1. การสำรวจความต้องการ คือ สำรวจความต้องการการเรียนรู้ของผู้เรียน
2. การกำหนดมาตรฐาน คือ การกำหนดเป้าหมายมาตรฐานของการเรียนรู้
3. การวางแผนการเรียนรู้ คือ การวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน
4. กิจกรรมการเรียนรู้ คือ วิธีปฏิสัมพันธ์ที่สร้างสรรค์ความรู้จากการคิดวิเคราะห์วางแผนการปฏิบัติจริง
5. การประเมินผล คือ การประเมินประสพการณ์ด้านต่าง ๆ ของการจัดการกระบวนการเรียนรู้ โดยเน้นผลที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนเป็นสำคัญ

6. การสรุปผลการเรียนรู้ คือ การนำผลจากการประเมินมาใช้เพื่อพัฒนาและปรับปรุงข้อบกพร่องจากการเรียนรู้ และกิจกรรมการเรียนการสอน

สุขวิช รังสิตพล (2540 : 19-20) มีแนวคิดเกี่ยวกับบทบาทของผู้มีส่วนร่วมไว้ว่า งานการศึกษาไม่ใช่งานเฉพาะของกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง การร่วมมือกันศึกษาปัญหาแลกเปลี่ยนความคิด ศักยภาพความเป็นจริงตลอดจนพบปะประชาชนจะทำให้บุคลากรของกระทรวงศึกษาธิการมีความเข้าใจปัญหาการศึกษาดีขึ้น ผู้บริหารทุกระดับเมื่อมีโอกาสได้ศึกษาปัญหาในพื้นที่หลายครั้ง จึงเกิดความเข้าใจและเสนอแนวทางแก้ปัญหาได้อย่างเป็นรูปธรรมและปฏิบัติได้จริง เพื่อประโยชน์ต่อการศึกษานาชาติ

สุวัฒน์ มุททเมธา (2524 : 105) มีแนวคิดว่า บทบาทของผู้มีส่วนร่วมจะชี้ให้เห็นถึงประโยชน์ของการที่โรงเรียนเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียน นอกจากโรงเรียนจะได้รับความร่วมมือ ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่าง ๆ จากชุมชนแล้ว สิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งก็คือ ทำให้ชุมชนความรู้ ความเข้าใจในปรัชญา ความมุ่งหมายและการดำเนินงานต่าง ๆ ของโรงเรียนทำให้เป็นผลดีต่อความสัมพันธ์และความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับชุมชน การเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมด้วยความศรัทธาและความจริงใจเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งต่อการปรับปรุงงานทุก ๆ ด้านของโรงเรียน

สรุปได้ว่า บทบาทของผู้มีส่วนร่วม ควรมีลักษณะของการเข้ามามีส่วนร่วมด้านการเรียนรู้ การสนับสนุนการพัฒนา มีการร่วมมือกัน มีการระดมทรัพยากร โดยเริ่มตั้งแต่มีการคิดและวางแผน ดำเนินกิจกรรม ร่วมรับประโยชน์จนกระทั่งประเมินผล เพราะทุกฝ่ายในชุมชนมีความเป็นเจ้าของโรงเรียน และงานการศึกษาไม่ใช่งานเฉพาะกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง การร่วมมือกันศึกษา แลกเปลี่ยนความคิด พบปะ จะทำให้บุคลากรเข้าใจปัญหาการศึกษาดียิ่งขึ้น

การบริหารและการจัดการสถานศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน

อุทัย บุญประเสริฐ (2543 : 13-16) ได้ให้ข้อสรุปว่า การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน เป็นเครื่องมือสำคัญในการปฏิรูปการศึกษา ซึ่งการบริหาร โดยใช้โรงเรียนเป็นฐานจะมีลักษณะที่สำคัญ 2 ประการด้วยกัน คือ

1. โรงเรียนเป็นหน่วยสำคัญในการตัดสินใจ ซึ่งการตัดสินใจ สิ่งที่ดีควรอยู่ที่หน่วยปฏิบัติ ดังนั้น จึงควรเพิ่มอำนาจในการบริหารและจัดงบประมาณให้กับโรงเรียนมากขึ้นแล้วลดการควบคุมจากส่วนกลาง

2. การมีส่วนร่วมและการมีความรู้สึกเป็นเจ้าของ เป็นปัจจัยสำคัญสำหรับการปฏิรูปความสำเร็จของการปฏิรูปไม่ใช่เกิดจากการควบคุมจากภายนอก หากแต่เกิดจากการที่สมาชิกให้ความร่วมมือกันในการตัดสินใจ

ดิเรก วรรณเชียร (2544 : 1 อ้างถึงใน Cheng, 2000)) ได้ให้ความหมายของการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานว่า เป็นการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาส่วนกลางไปยังโรงเรียนให้มากที่สุด เพื่อให้โรงเรียนมีอำนาจหน้าที่ ความรับผิดชอบ เป็นอิสระและมีความคล่องตัว โดยมีคณะกรรมการโรงเรียนซึ่งประกอบด้วยตัวแทนผู้ปกครอง ครู ชุมชน ผู้ทรงคุณวุฒิ ศิษย์เก่าและผู้ปกครอง

ถวิล มาตรเลี่ยม (2545 : 41- 42) ได้กล่าวว่า ระบบการบริหารจัดการใด ๆ ก็ตามจะต้องมีสมมติฐาน (Assumption) หลักการ (Principle) และความเชื่อ (Belief) เป็นกรอบอ้างอิงเสมอ โรงเรียนเป็นฐานบริหารจัดการ : SBM ก็ต้องมีสมมติฐานการศึกษา มีหลักการ ตลอดจนความเชื่อเป็นหลักยึดเช่นเดียวกัน กล่าวคือ

สมมติฐานการศึกษา

การศึกษาต้องมีเป้าหมาย (Goals) ครอบคลุมและหลากหลาย กำหนดโดยสมาชิกของโรงเรียน

สภาพแวดล้อมของการศึกษามีความซับซ้อนและเปลี่ยนแปลงไม่หยุดนิ่ง ดังนั้น การปฏิรูปการศึกษา หรือการปฏิรูปโรงเรียนจึงเป็นสิ่งจำเป็นจะต้องปรับประยุกต์การศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนไปและไม่หยุดนิ่ง เพื่อให้การศึกษามีประสิทธิผลและบรรลุเป้าหมายครบถ้วนสมบูรณ์ ตามที่กำหนดไว้

1. หลักการของ SBM

SBM ยึดทฤษฎี / หลักการเป็นกรอบในการดำเนินการ ดังนี้

หลักการของ SBM ตั้งอยู่บนพื้นฐานของหลักแห่งดุลยภาพ กล่าวคือ มีวิธีการหรือแนวทางมากมาย และหลากหลายที่จะนำมาใช้ดำเนินการเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายการศึกษา การยืดหยุ่น เป็นเรื่องสำคัญและจำเป็น โรงเรียนมีความชอบธรรมเต็มทีในอันที่จะขับเคลื่อน พัฒนา และดำเนินงานด้วยยุทธศาสตร์ของตนเองในการจัดการเรียนการสอน และบริหารจัดการ โรงเรียนด้วยพวกเขาเองอย่างมีประสิทธิภาพ

2. หลักการกระจายอำนาจ (Principle of Decentralization)

เมื่อสภาพแวดล้อมเปลี่ยนแปลงไป จะส่งผลกระทบต่อให้การบริหารจัดการโรงเรียน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนมีความยุ่งยากและเพิ่มปัญหามากขึ้น ดังนั้น การกระจายอำนาจให้โรงเรียน จึงทำให้โรงเรียนมีพลังอำนาจและรับผิดชอบแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นด้วย

ตนเอง ให้มีประสิทธิภาพมากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ และส่งเสริมการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

3. หลักระบบบริหารจัดการตนเอง (Principle of Self – Management System)

ด้วยหลักการทั้งสองข้างบน จึงจำเป็นที่โรงเรียนจะใช้ระบบบริหารจัดการตนเองมาเป็นหลักในการดำเนินงานภายใต้นโยบายหลักและโครงสร้างขององค์การพัฒนาจุดประสงค์การสอนและยุทธศาสตร์การพัฒนา สร้างกำลังคนและทรัพยากร การแก้ปัญหา และทำให้มุ่งมั่นหมายบรรลุผลสำเร็จด้วยความสามารถของโรงเรียน

4. หลักการริเริ่ม (Principle of Human Initiative)

ท่ามกลางความหลากหลายและความซับซ้อนของกิจกรรมการศึกษา จำเป็นจะต้องอาศัยการริเริ่มและความคิดสร้างสรรค์ของสมาชิกโรงเรียนในการทำหน้าที่และเพิ่มพูนคุณภาพการศึกษา ฉะนั้น เป้าหมายของ SBM ก็เพื่อสร้างสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมที่สมาชิกของโรงเรียนจะมีส่วนร่วมอย่างกว้างขวาง ร่วมอย่างกว้างขวาง ร่วมกันพัฒนาศักยภาพ ความริเริ่ม และความสามารถ เพื่อเป็นพลังสร้างคุณภาพการศึกษาและพัฒนาโรงเรียน

สรุปได้ว่า โรงเรียนเป็นฐานการบริการจัดการ หมายถึง การบริหารจัดการโรงเรียนที่สอดคล้องกับคุณลักษณะและความต้องการของโรงเรียน นั่นคือ สมาชิกโรงเรียนอันได้แก่คณะกรรมการบริหารโรงเรียน ผู้บริหารโรงเรียน ครู – อาจารย์ พ่อแม่ผู้ปกครอง นักเรียน ตลอดจนสมาชิกชุมชน องค์การอื่น ๆ มารวมพลังกันอย่างเต็มที่รับผิดชอบต่อการใช้ทรัพยากรและแก้ปัญหา ตลอดจนดำเนินการเพื่อพัฒนากิจกรรมด้านการจัดการศึกษาของโรงเรียนในระยะสั้นและระยะยาว

การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

การสนทนากลุ่ม เป็นวิธีการเก็บข้อมูลของการวิจัยเชิงคุณภาพวิธีหนึ่ง ซึ่งได้รับความสนใจอย่างมากในวงการด้านสังคมศาสตร์ และการวิจัยการตลาดของวงการธุรกิจ เพราะเป็นวิธีการศึกษาให้ได้มาซึ่งข้อมูลเพื่อวัดความรู้ ทักษะคิดและพฤติกรรมของมนุษย์

ความหมายของการจัดสนทนากลุ่ม

ภาณี วงษ์เอก (2531 : 400) ได้ให้ความหมายของการสนทนากลุ่มไว้ดังนี้ เป็นการสนทนากันระหว่างผู้ให้สัมภาษณ์กับกลุ่มผู้สัมภาษณ์ ในระหว่างการสนทนากันของผู้สัมภาษณ์นั้น จะมีผู้ดำเนินการสนทนา (Moderator) เป็นผู้คอยจุดประเด็นการสนทนา เพื่อเป็นการชักจูงใจให้บุคคลกลุ่มนี้ได้แสดงความคิดเห็นต่อประเด็น หรือแนวทางในการสนทนาให้ได้กว้างขวางลึกซึ้ง และละเอียดที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ ในการสนทนาดังกล่าวมีลักษณะเปิดกว้างที่จะให้ผู้ร่วมสนทนา

แต่ละคนวิพากษ์วิจารณ์ หรือมีข้อสงสัย ถามผู้เข้าร่วมสนทนาคณะอื่น ๆ หรือตอบข้อวิพากษ์นั้น ๆ ได้ รวมทั้งตั้งผู้ดำเนินการสนทนาด้วย การที่ผู้ร่วมสนทนาเหล่านี้มีปฏิริยาโต้ตอบกันในระหว่างการสนทนานั้น จะเป็นสิ่งที่เร้าใจให้เกิดการสนทนาในระดับลึกยิ่งขึ้นในแต่ละระดับ

โยธิน แสงวดี (2536 : 47) ได้ให้ความหมายของการสนทนากลุ่มไว้ดังนี้ การสนทนากลุ่มเป็นเทคนิคอันหนึ่งในการวิจัยเชิงคุณภาพ มีลักษณะเป็นการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างกว้างขวาง และเป็นอิสระในหัวข้อที่กำหนดให้ของกลุ่มบุคคลที่ได้รับการเลือกสรร ในวงสนทนาจะมีพิธีกรเป็นผู้ดำเนินการสนทนา (Moderator) ให้ครอบคลุมเนื้อหาสาระที่ต้องการและเป็นไปตามขั้นตอนที่กำหนด สาระจากการสนทนากลุ่มจะมีการบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์และอยู่ในเทปบันทึกเสียง เพื่อนำไปวิเคราะห์หาข้อสรุปของหัวข้อวิจัยนั้น

สาธิตา เมธนาวิน. (2541 : 4) ได้ให้ความหมายว่าการสนทนากลุ่ม เป็นวิธีการศึกษาเชิงคุณภาพวิธีหนึ่งที่เชิญผู้เข้าร่วมสนทนา มาสนทนาในประเด็นต่างๆ ที่ผู้วิจัยจะศึกษา โดยผู้ร่วมสนทนาจะต้องเป็นผู้รู้ในเรื่องที่จะศึกษานั้นเป็นอย่างดี ในกลุ่มสนทนาจะมีผู้ดำเนินการสนทนาเป็นผู้จุดประเด็นคำถามต่างๆ และใช้พลวัตรกลุ่มในการกระตุ้นให้ผู้สนทนาได้แสดงความคิดเห็นนั้นอย่างกว้างขวางและลึกซึ้ง

สรุปได้ว่า การสนทนากลุ่ม เป็นวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพในสิ่งแวดล้อมหรือสถานการณ์หนึ่งๆ โดยใช้กลุ่มคนที่เป็นผู้รู้เรื่องที่จะศึกษาชัดเจนเข้ากลุ่มสนทนาภายใต้การนำของผู้ดำเนินการสนทนา และเมื่อมีการเลือกกลุ่มที่เหมาะสมแล้วก็จะเกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สนทนาภายในกลุ่ม ความคิดเห็นของคนๆ หนึ่งในกลุ่มจะกระตุ้นให้ผู้ร่วมกลุ่มคนอื่นๆ ออยากแสดงความคิดเห็นเป็นการระดมสมองของสมาชิกในกลุ่ม

วัตถุประสงค์ของการจัดสนทนากลุ่ม

มอร์แกน(Morgan. 1988: 11 อ้างถึงใน วีรสิทธิ์ สิทธิไตรย์ และโยธิน แสงวดี 2536: 9) ได้แบ่งประเภทของวัตถุประสงค์การจัดสนทนากลุ่ม ไว้ดังนี้

1. ใช้เพื่อสร้างให้เกิดสมมุติฐานใหม่ (Generating Hypothesis)
2. ใช้เพื่อสำรวจความคิดเห็น ทักษะคิจของกลุ่มประชากรต่อปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นที่สนใจจะศึกษา
3. ใช้ในการทดสอบแนวความคิดในเรื่องที่เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ที่ผลิตขึ้นมาใหม่
4. ใช้ในการบำบัดรักษา เป็นการรวมกลุ่มเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในการช่วยแก้ปัญหาชีวิตแก่กันและกัน

5. ใช้ในการประเมินผลวิจัยต่าง ๆ หรือโครงการพัฒนา หรือประเมินผลทางด้านธุรกิจ
6. ใช้ในการพัฒนาแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์
7. ใช้เพื่อเป็นการค้นหาคำตอบที่ยังคลุมเครือหรือไม่แน่ชัดในการวิจัยเชิงปริมาณ เพื่อช่วยเสริมงานวิจัยให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น
8. ใช้ประโยชน์ในการทำการศึกษานำร่อง (Pilot Study) ศึกษาบางเรื่องเพื่อเป็นแนวทางในการทำกรณีศึกษา (Case Study) ต่อไป

องค์ประกอบของการจัดสนทนากลุ่ม

สาธิตา เมธนาวิน (2541 : 8) ได้จัดองค์ประกอบของการจัดสนทนากลุ่ม ดังนี้

1. ระบุแนวคิดสำคัญ (Key Idea) ที่จะสัมพันธ์กับประเด็นที่ต้องศึกษา
2. แนวคิดสำคัญต้องได้รับการอธิบายที่ชัดเจน
3. ระบุคำถามที่กระตุ้นให้ผู้ร่วมสนทนาได้คิดและแสดงออกอย่างเข้มข้นเกี่ยวกับแนวคิดสำคัญนั้น
4. ต้องมีความชัดเจนในภาษาและคำศัพท์ที่ใช้สนทนา ตลอดจนการสื่อสารภายในกลุ่ม
5. คำถามและข้อมูลจากผู้ร่วมสนทนาคาดว่าจะสามารถใช้คำถามการวิจัยและจุดประสงค์การวิจัยได้
6. ข้อมูลที่ได้จากการร่วมสนทนาคาดว่าจะสามารถพิสูจน์สมมติฐานหรือขัดเกลาสมมติฐานได้

จำนวนผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม

การสนทนากลุ่มไม่ใช่เป็นกลุ่มที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ แต่เป็นกลุ่มที่นักวิจัยได้จัดขึ้นโดยเชิญให้ผู้ให้ข้อมูลมานั่งร่วมกัน แล้วซักถามพูดคุย และสร้างบรรยากาศในวงสนทนาให้เป็นธรรมชาติ ให้ทุกคนเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันรวมกันถกประเด็นปัญหาการวิจัย จำนวนผู้เข้าร่วมกลุ่มสนทนามีจำนวน 6 – 12 คน (นภภรณ์ หะวานนท์, 2534 : 15) วีระสิทธิ์ สิทธิไตรย์ และโยธิน แสงดี (2536 : 3) กล่าวว่ากลุ่มของวงสนทนาประกอบด้วยผู้เข้าร่วมสนทนา 7 – 8 คน เพราะเป็นขนาดพอเหมาะที่จะก่อให้เกิดการถกประเด็นปัญหา และสนทนากลุ่มและมอร์แกน (Morgan, 1988 : 43) อ้างถึงใน สาธิตา เมธนาวิน, 2541 : 9) ได้กล่าวว่ากลุ่มที่มีประสิทธิภาพที่สุดที่ทำให้เกิดการอภิปรายอย่างกว้างขวาง (Dynamic of Discussion) คือ มีผู้เข้าร่วมสนทนา 6 – 10 คน

การคัดเลือกผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มและจำนวนผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม

นภากรณ์ หะวานนท์ (2534 : 16) ได้กล่าวไว้ว่า การสนทนากลุ่ม คือ เชิญคนมานั่งคุยกันเป็นกลุ่ม ซึ่งจะทำให้ได้ข้อมูลจากกลุ่มที่มานั่งคุยกัน ดังนั้นการเลือกกลุ่มผู้เข้าร่วมสนทนาเป็นสิ่งสำคัญ เพราะจะได้คำตอบที่ตรงประเด็นกับเรื่องที่ต้องการศึกษา โดยทั่วไปผู้วิจัยจะต้องกำหนดกฎเกณฑ์ในการเลือกผู้ร่วมสนทนากลุ่มในแต่ละกลุ่มไว้ล่วงหน้ากฎเกณฑ์ดังกล่าวจะขึ้นกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย หลักสำคัญประการหนึ่งในการจัดคนเข้ากลุ่มสนทนาคือภายในกลุ่มแต่ละกลุ่มผู้ร่วมสนทนาควรมีภูมิหลังและคุณลักษณะบางประการที่คล้ายคลึงกัน

สาธิตา เมธนาวิณ (2541 : 9) ได้กล่าวไว้ว่า การมีภูมิหลังและคุณลักษณะที่คล้ายคลึงกันจะมีส่วนทำให้ผู้ร่วมสนทนา รู้สึกสบายใจ และแสดงความคิดเห็นสนับสนุนหรือโต้แย้งซึ่งกันและกันอย่างเปิดเผย และยังเป็นการแก้ไขปัญหาไม่ให้เกิดความครอบงำทางปัญญาหรือความคิดของผู้ร่วมกลุ่มสนทนาด้วยตนเอง

บุคลากรในการจัดสนทนากลุ่ม

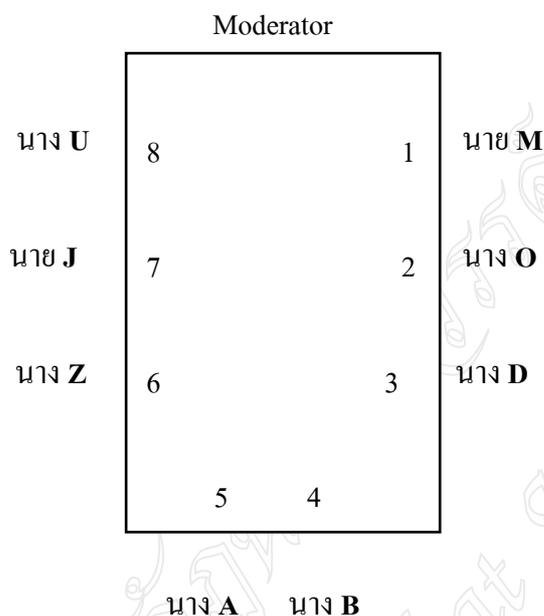
ในการจัดสนทนากลุ่มแต่ละครั้งควรประกอบด้วยบุคคลต่อไปนี้

1. ผู้ดำเนินการสนทนา (Moderator) เป็นผู้เปิดการสนทนากลุ่มเป็นผู้ถามคำถามตลอดจนกำกับการสนทนาของกลุ่มให้เป็นไปตามแนวของหัวข้อการศึกษาเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ชัดเจนละเอียดที่สุดในเวลากำหนด ดังนั้นผู้ดำเนินการสนทนาควรมีคุณลักษณะดังนี้

- 1.1 ต้องเป็นผู้มีบุคลิกภาพดี สุภาพ อ่อนน้อม และมีมนุษยสัมพันธ์ดี
- 1.2 ต้องเข้าใจปัญหา วัตถุประสงค์ และรู้จักวิธีการควบคุมประเด็นการสนทนากลุ่มเป็นอย่างดี

1.3 ต้องเข้าใจปัญหา รู้จักทฤษฎีตลอดจนประเด็นหรือสมมติฐานของงานการศึกษานั้น ๆ ต้องทราบถึงข้อคำถามตามแนวคำถามอย่างละเอียด

2. ผู้จดบันทึกการสนทนา (Note taker) จะทำหน้าที่จดคำพูดทุกคำพูดที่จะจดบันทึกตลอดจนอภิปรายท่าทางของสมาชิกผู้เข้าร่วมประชุมกลุ่มด้วยผู้จดบันทึกต้องทำหน้าที่จดบันทึกอย่างเดียว ไม่ควรร่วมสนทนาด้วย

ภาพที่ 2.6 ผังการนั่งสนทนากลุ่ม

ที่มา : ปรับปรุงมาจาก สาลิกา เมธนาวิณ. (2541 : 10)

3. ผู้ช่วยทั่วไป จะทำหน้าที่ช่วยเหลือทั่วไป เป็นบุคคลที่คอยเอื้ออำนวยและให้ความสะดวกแก่ผู้อยู่ในสนทนากลุ่ม เช่นคอยบริการเครื่องดื่มของขบเคี้ยวแก่ผู้ร่วมสนทนา บันทึกเทป เปลี่ยนเทป ตลอดจนคอยกันไม่ให้ผู้อื่นเกี่ยวข้องในวงสนทนากลุ่มเข้าไปเสนอความคิดเห็นในกลุ่ม หรือเข้าไปรบกวนสมาธิของสมาชิกกลุ่ม

อุปกรณ์ในการรวบรวมข้อมูล (Instruments)

ในการจัดกลุ่มสนทนาอุปกรณ์ในการรวบรวมข้อมูล คือ

1. เครื่องบันทึกเสียง เทปเปล่า ถ่านแบตเตอรี่สำหรับบันทึกเสียงขณะที่การสนทนา กำลังดำเนินการอยู่ ตลอดจนเสร็จสิ้นการสนทนา
2. สมุดบันทึก ดินสอ ปากกา ยางลบ สำหรับจดบันทึก

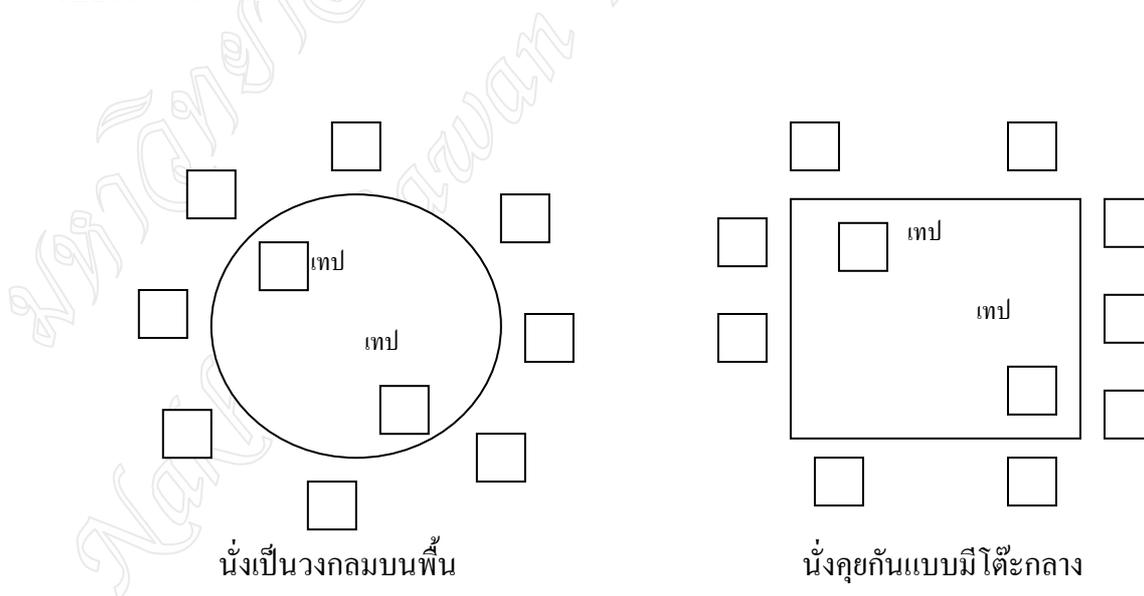
อุปกรณ์เสริมการสนทนากลุ่ม

เป็นอุปกรณ์ที่ช่วยให้วงสนทนากลุ่มดำเนินไปด้วยบรรยากาศสบายๆ และดูเป็นธรรมชาติ ไม่เคร่งเครียด สร้างบรรยากาศให้เป็นการจับเข่าคุยกัน อุปกรณ์ที่ช่วยเสริมการสนทนากลุ่มให้ดูเป็นธรรมชาติ ได้แก่ เครื่องดื่ม ขนม บุหรี่ของขบเคี้ยวเล็กๆ น้อยๆ หรืออาจรวมไปถึงรูปภาพ ภาพยนตร์ ฟังการกระจายเสียง บทความ หรือหนังสือ ซึ่งจะช่วยให้สมาชิกได้เข้าใจเรื่องหรือประเด็นที่ผู้วิจัยสนใจศึกษามากยิ่งขึ้น

สถานที่ที่จะจัดสนทนากลุ่ม

ควรเป็นสถานที่ที่สมดุลในความต้องการของผู้ร่วมสนทนากลุ่มและผู้วิจัย เช่น สถานที่ทำงานของผู้วิจัย บ้านของผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม วัดหรือห้องประชุมในโรงแรม มอร์แกน (Morgan, 1988: 60-61 อ้างถึงใน ศิริรักษ์ นาคพงศ์ 2547: 33) ควรเป็นสถานที่ที่ผู้ร่วมกลุ่มทุกคนรู้จักดี เงียบ อากาศถ่ายเทสะดวก ไม่มีเสียงรบกวน แดดไม่ร้อน ไม่มีมด ยุง ห่างไกลจากความพลุกพล่าน

การนั่งสนทนาอาจจัดระบบเป็นวงกลม นั่งบนพื้นหรือนั่งบนเก้าอี้และมีโต๊ะกลางนั่งรับประทานอาหารร่วมกัน

ภาพที่ 2.7 แสดงการนั่งสนทนา

ที่มา : โยธิน แสงวงศ์ (2536: 94)

ระยะเวลาของการดำเนินการสนทนากลุ่ม

ควรใช้เวลาในการสนทนาประมาณ 1-2 ชั่วโมง ถ้ากำหนดเวลา 2 ชั่วโมง ต้องแจ้งให้กลุ่มสนทนาทราบว่าเวลาในการสนทนา 2 ชั่วโมงซึ่งผู้วิจัยจะต้องจัดแบ่งเวลาในการสนทนาจริงๆ 1 ชั่วโมง 30 นาที ส่วนเวลาอีก 30 นาทีเป็นเวลาที่เผื่อไว้สำหรับผู้ร่วมสนทนาที่ลุกจากวงสนทนาก่อนกำหนด มอร์แกน (Morgan, 1988: 60-61 อ้างถึงใน ภาณี วงษ์เอก 2531: 405) กล่าวว่าระยะเวลาในการสนทนาไม่ควรเกิน 2 ชั่วโมง

วิธีการจัดสนทนากลุ่ม

ในการจัดกลุ่มสนทนามีขั้นตอนต่าง ๆ ที่ต้องดำเนินการ 3 ขั้นตอนคือ (นภาพรณี หะวานนท์ 2534 : 17-18)

1. การเตรียมกลุ่มสนทนา ก่อนที่จะเริ่มจัดกลุ่มสนทนาผู้วิจัยจะต้องเตรียมสิ่งต่างๆไว้ให้พร้อมได้แก่องค์ประกอบของการจัดกลุ่มสนทนา องค์ประกอบที่สำคัญ ได้แก่ แนวคำถาม หรือแนวทางในการสนทนา ที่จะใช้ในการดำเนินการสนทนา ต้องนำมาทดสอบ (Pretest) แนวคำถามก่อนที่จะจริง โดยการจัดกลุ่มสนทนา หรือทำการสนทนาแบบเจาะลึกกับกลุ่มที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างหลายๆ คนผู้ดำเนินการสนทนาเป็นหัวใจสำคัญของความสำเร็จของการสนทนากลุ่ม จะต้องเป็นผู้กำกับการสนทนาของกลุ่มให้เป็นไปตามแนวทางของหัวข้อศึกษา ผู้ดำเนินการสนทนาจะต้องมีความพร้อมในทุกด้าน ทั้งความเข้าใจในปัญหาการวิจัยเข้าใจเหตุผลที่มาของคำถามแต่ละข้ออย่างดี มีความสามารถระดมถามกลุ่มสนทนา เพื่อให้ได้คำตอบหรือความคิดเห็นที่ลึกซึ้ง ผู้จัดบันทึกการสนทนากลุ่ม (Note Taker) ควรได้รับการฝึกฝนอย่างดีในการบันทึก เพื่อจะได้เข้าใจประเด็นคำถามต่าง ๆ อย่างถูกต้อง ผู้จัดบันทึกจะต้องจดให้ได้อย่างน้อยคำพูดที่เริ่มต้นประโยคแรกของผู้สนทนาทุกคน เพื่อว่าเมื่อถอดเทปจะสามารถกำหนดได้ว่าใครเป็นผู้พูดประโยคไหน

2. มีการต้อนรับผู้เข้าร่วมสนทนาอย่างอบอุ่นเชื้อเชิญให้นั่งประจำที่ เมื่อผู้ร่วมสนทนาครบแล้วผู้ดำเนินการสนทนาจึงเริ่มสนทนาแนะนำตัวเองและทีมงาน อันประกอบด้วยตัวผู้ดำเนินการสนทนาเอง ผู้บันทึกการสนทนา และผู้ช่วยทั่วไป และอธิบายถึงจุดหมายในการมาทำการสนทนา วัตถุประสงค์ของการศึกษา และบอกให้ทราบว่าจะมีการบันทึกเทปคำสนทนาตลอดการถกประเด็นปัญหา แล้วจึงเริ่มเกริ่นนำด้วยคำถามอ่อนเครื่องสร้างบรรยากาศให้เป็นกันเอง สร้างความคุ้นเคยให้เกิดขึ้นในการสนทนาไม่ควรแสดงความคิดเห็นใด ๆ ของตนเองออกมาและไม่ควรแสดงท่าทีเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยกับผู้สนทนาคนใด แต่ควรใช้วิธีระดมถามผู้ร่วมสนทนาเพื่อให้ผู้ร่วมสนทนาพูด เพราะจะทำให้บทบาทของผู้นำการสนทนาเด่นชัดเกินไป มอร์แกน (Morgan, 1988: 11 อ้างถึงใน โยธิน แสงวงดี 2536: 99) กล่าวว่า ผู้ดำเนินการสนทนาควรมีบทบาทในการ

สนทนาน้อยที่สุด ไม่แสดงความคิดเห็นในลักษณะการชี้หน้า หลังจากดำเนินการสนทนาตามเวลาที่กำหนดเรียบร้อยแล้วผู้ดำเนินการสนทนาต้องสรุปความคิดเห็น ทักษะคติ ข้อเสนอแนะต่าง ๆ ของผู้ร่วมสนทนาอย่างย่อ ๆ ผู้ดำเนินการสนทนาได้ทราบ และมีมติว่าเป็นความคิดเห็นของกลุ่มสนทนา ไม่ใช่บุคคลใดบุคคลหนึ่ง

3. การเตรียมข้อมูลเพื่อใช้ในการวิเคราะห์หลังจากเสร็จสิ้นการสนทนากลุ่มแล้ว ผู้วิจัยควรเริ่มการจัดเตรียมข้อมูลสำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลของการจัดกลุ่มสนทนา ได้แก่ บทสนทนาซึ่งได้รับการบันทึกเทปไว้และในแบบจดบันทึกคำสนทนาของผู้จดบันทึกคำสนทนา

สรุปได้ว่า การสนทนากลุ่มเป็นวิธีการศึกษาเชิงคุณภาพวิธีหนึ่งที่เชิญผู้เข้าร่วมสนทนา มาสนทนาในประเด็นต่างๆ ที่ผู้วิจัยสนใจจะศึกษา เพื่อซักถามข้อมูลที่ผู้วิจัยต้องการ โดยผู้ที่มาร่วมนี้ต้องเป็นบุคคลที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ผู้วิจัยต้องการทราบ และจริงจัง ซึ่งองค์ประกอบของการจัดสนทนากลุ่มจะต้องระบุแนวคิดสำคัญที่จะสัมพันธ์กับประเด็นที่ต้องการศึกษา รวมทั้งการเตรียมอุปกรณ์หรือสถานที่จัดประชุมสนทนากลุ่ม และที่สำคัญที่สุดก็คือ การเตรียมข้อมูลเพื่อใช้ในการวิเคราะห์หลังจากเสร็จสิ้นการจัดสนทนากลุ่มแล้ว

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. งานวิจัยในประเทศ

สมลักษณ์ ภูคำแสน (2540) ได้วิจัยเรื่อง การศึกษาบทบาทของชุมชนต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดขอนแก่น พบว่า

1. โรงเรียนยอมรับให้ชุมชนเข้ามาช่วยเหลือดูแล สนับสนุนงานการศึกษา แต่ยังไม่ยอมรับให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจสั่งการหรือประเมินผลการปฏิบัติงานมากนัก

2. โรงเรียนยอมรับให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในด้านวิชาการอย่างเต็มที่

3. โรงเรียนยอมรับให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในด้านอาคารสถานที่

4. โรงเรียนยอมรับให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในด้านบริหารกิจการนักเรียนอย่าง

เต็มที่

นิพนธ์ ยศดา (2541) ได้วิจัยเรื่อง การปฏิบัติงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดมหาสารคาม พบว่า ปัญหาการปฏิบัติงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดมหาสารคาม โดยเรียงจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ด้านการให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียน ด้านการให้บริการแก่ชุมชน ด้านการเสริมสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนและหน่วยงานอื่น และด้านประชาสัมพันธ์โรงเรียน ส่วนด้านการเข้าร่วม

กิจกรรมของชุมชน มีปัญหาอยู่ในระดับน้อย ผู้บริหารโรงเรียนและครูที่ปฏิบัติงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน โดยส่วนรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โรงเรียนปฏิรูปการศึกษาและโรงเรียนปกติมีปัญหาการปฏิบัติงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน โดยส่วนรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติและไม่พบปฏิสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระหว่างสถานภาพกับประเภทของโรงเรียน

สุพจน์ นันทราช (2541) ได้วิจัยเรื่อง การปฏิบัติงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของผู้บริหารโรงเรียนเอกชน ประเภทอาชีวศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน ในเขตการศึกษา 3 ผลการวิจัย พบว่า

1. การประชาสัมพันธ์โรงเรียนอาชีวศึกษา ควรมีการปฏิบัติงานประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่องตลอดปี มีวิธีการหลากหลายรูปแบบ ไม่ซ้ำซาก เน้นการใช้สื่อทุกชนิด รวมทั้งมีฝ่ายรับผิดชอบการประชาสัมพันธ์โดยตรง การใช้กิจกรรมชุมชน การให้นักเรียนช่วยประชาสัมพันธ์
2. การให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียน ควรมีการปฏิบัติงานโดยให้ชุมชนเสนอและมีส่วนร่วมกิจกรรมที่โรงเรียนจะทำ ซึ่งโรงเรียนควรจัดกิจกรรมซึ่งชุมชนได้รับประโยชน์และการจัดกีฬาเพื่อสร้างความสามัคคีต่อกัน
3. การให้บริการแก่ชุมชน ควรมีการปฏิบัติงานโดยจัดห้องสมุด ศูนย์บริการทางช่าง การให้คำปรึกษา การอบรม การนำบุคลากรไปพัฒนาและบริจาคสิ่งของแก่ชุมชน รวมถึงการให้ชุมชนได้ใช้อาคารสถานที่ วัสดุอุปกรณ์ของโรงเรียนได้อย่างเต็มที่
4. การสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคลในโรงเรียน ควรมีการปฏิบัติงานโดยการจัดสัมมนา สังสรรค์ กีฬาสัมพันธ์ ควรมีห้องพักผ่อนให้แก่ครูเป็นสัดส่วน มีการแยกหน้าที่ในการทำงานชัดเจน ไม่ให้ก้าวก่ายกัน และปลูกฝังอุปนิสัยของบุคลากรให้มีโอกาสเปิดกว้างรับฟังความคิดเห็นของบุคคลอื่น

ถนอม คงผดุง (2541) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาการดำเนินงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดหนองบัวลำภู พบว่า

1. ความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการปฏิบัติงานความสัมพันธ์กับชุมชน พบว่าผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอน และประธานกรรมการโรงเรียน มีความคิดเห็นว่า ด้านการเข้าร่วมกิจกรรมกับชุมชน ด้านการให้ชุมชนร่วมกิจกรรมของโรงเรียน ด้านการให้บริการแก่ชุมชน มีการปฏิบัติมาก ด้านเสริมสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนและหน่วยงานอื่นในท้องถิ่นและด้านการประชาสัมพันธ์ มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง ความคิดเห็นเกี่ยวกับด้านปัญหาในการดำเนินงานความสัมพันธ์

ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนมีปัญหาอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน แต่ในการดำเนินงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน มีความต้องการอยู่ในระดับมาก ทั้ง 5 ด้าน เช่นกัน

2. เปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอน และประธานกรรมการโรงเรียนเกี่ยวกับสภาพการปฏิบัติ ปัญหาและความต้องการในการดำเนินงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนพบว่า โดยภาพรวมไม่มีความแตกต่างทางสถิติ แต่เมื่อพิจารณาถึงความต้องการในการดำเนินงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ด้านการให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียนเมื่อพิจารณาเป็นรายคู่ทั้งผู้บริหารโรงเรียนครูผู้สอน กรรมการโรงเรียนมีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ยกเว้นผู้บริหารโรงเรียนกับครูผู้สอนมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน และเมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยแล้ว ค่าเฉลี่ยของความต้องการมีค่าสูงกว่าค่าเฉลี่ยของสภาพการปฏิบัติและปัญหาทุกกลุ่มทุกอย่างซึ่งสอดคล้องกับแนวการดำเนินงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนในอันที่จะระดมสรรพกำลังเพื่อการพัฒนาการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษาเพราะความต้องการเป็นทักษะหรือสภาพความรู้สึคนึกคิดที่อยากให้เกิดขึ้นหรือความคาดหวังของบุคคลหรือองค์กรให้บุคคลที่เกี่ยวข้องนั้นปฏิบัติในความรู้สึกรู้สึกของตนแต่ในสภาพปัจจุบันอาจจะปฏิบัติได้เหมาะสมหรือมากน้อยอย่างไรก็ได้ในส่วนแนวความคิดของผู้บริหารโรงเรียนครูผู้สอนและประธานกรรมการโรงเรียน โดยภาพรวมไม่มีความแตกต่างกันอาจจะเนื่องจากการร่วมงานประสานร่วมมือกันตลอดเวลาและจากการปฏิรูปการศึกษาทำให้มีบุคลากรที่ทรงความรู้ความสามารถมีการศึกษาสูงเข้ามาช่วยเหลือ เอื้อต่อการพัฒนาการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น จึงก่อให้เกิดแนวคิดที่ไม่แตกต่างกัน

สมศักดิ์ ดันเจริญกิจ (2542) ได้วิจัยเรื่อง ปัญหาการปฏิบัติงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดสกลนคร พบว่า โดยภาพรวม มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง และมีปัญหารายด้านอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยของระดับปัญหาสูงสุด ได้แก่งานจัดตั้งกลุ่มชมรม สมาคมและมูลนิธิ

เชษฐา ชนะบุญ (2543) ได้วิจัยเรื่อง การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดกำแพงเพชร พบว่า

1. ด้านสภาพการดำเนินงาน การประชาสัมพันธ์โรงเรียน การเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน การสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน อยู่ในระดับปานกลาง การให้บริการชุมชน การให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียน อยู่ในระดับมาก

2. ด้านปัญหาการดำเนินการ ทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง

3. แนวทางการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียน ส่วนใหญ่เสนอว่า ควรจัดทำเอกสารเผยแพร่ กระจายข่าว เชิญชุมชน ควรเชิญบุคคลแกนนำในชุมชนเข้าร่วมปรึกษาจัดกิจกรรม ควรสร้างบรรยากาศที่เป็นกันเองกับหน่วยงานอื่นให้มากขึ้น

ยุวดี ถนัดคำ (2543) ได้วิจัยเรื่อง สภาพปัญหาการปฏิบัติงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชนของโรงเรียนพิมายวิทยา อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา พบว่า สภาพการปฏิบัติงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชนของโรงเรียนพิมายวิทยา อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวมมีการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มีสภาพการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมากทุกด้านยกเว้นด้านประเมินผลงานสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนมีสภาพการปฏิบัติงานอยู่ในระดับปานกลาง ปัญหาการปฏิบัติงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชนของโรงเรียนพิมาย อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มีสภาพการปฏิบัติงานอยู่ในระดับน้อยทุกด้านยกเว้นด้านการวางแผนงานสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน มีสภาพการปฏิบัติงานอยู่ในระดับปานกลาง

พิเชษฐ คงสตรี (2544) ได้วิจัยเรื่อง ความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชนของโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดชัยภูมิ พบว่า

1. สภาพปฏิบัติงาน ผลการวิจัยพบว่า บุคคลในชุมชนมีความคิดเห็นว่าโรงเรียนมัธยมศึกษา มีสภาพการปฏิบัติในการดำเนินงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชนอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง 5 ด้าน ยกเว้นด้านการวางแผนสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนซึ่งอยู่ในระดับ น้อย เพียงด้านเดียว

2. สภาพปัญหา ผลการวิจัยพบว่า บุคคลในชุมชนมีความคิดเห็นว่าโรงเรียนมัธยมศึกษา มีสภาพปัญหาในการดำเนินงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชนอยู่ในระดับน้อยทุกด้าน โดยเรียงลำดับปัญหาจากมากไปหาน้อย คือ การสร้างและเผยแพร่เกียรติประวัติของโรงเรียน การได้รับการสนับสนุนจากชุมชน การให้บริการชุมชน การเป็นผู้นำและการให้ความร่วมมือในการพัฒนาชุมชน การวางแผนสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน และการประเมินผลงานสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

3. สภาพความต้องการ ผลการวิจัยพบว่า บุคคลในชุมชนมีสภาพความต้องการในการดำเนินงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชนของโรงเรียนมัธยมศึกษาอยู่ในระดับมาก โดยมีความต้องการด้านการเป็นผู้นำและการให้ความร่วมมือในการพัฒนาชุมชนอยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนความต้องการด้านอื่น ๆ อยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับจากความต้องการมากไปหาน้อย คือ การให้บริการชุมชน การประเมินผลงานสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน การวางแผน

สร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน การได้รับการสนับสนุนจากชุมชน และการสร้างและเผยแพร่เกียรติประวัติของโรงเรียน

ทิพทยา สุวรรณภูมิ (2544) ได้วิจัยเรื่อง การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ตามการรับรู้ของคณะกรรมการ โรงเรียนกลุ่มศรีนครินทร์สังกัดกรุงเทพมหานครพบว่า โรงเรียนสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน โดยให้มีการประชุมครูและคณะกรรมการโรงเรียน เพื่อให้คณะกรรมการรับทราบความก้าวหน้าในการดำเนินงานตามแผนของโรงเรียนและมีการมอบหมายให้ครู – อาจารย์ที่มีความเหมาะสมรับผิดชอบในการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน โดยให้ครูกับผู้นำชุมชนได้พบปะสังสรรค์แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันคณะกรรมการช่วยหางบประมาณช่วยสนับสนุนโรงเรียน ส่วนโรงเรียนบริการชุมชนด้วยการจัดสถานที่อำนวยความสะดวกในการให้บริการผู้มาติดต่อและยืมอุปกรณ์เครื่องใช้ โรงเรียนเผยแพร่ข่าวสาร โดยวิธีการให้นักเรียนนำข่าวสารไปแจ้งผู้ปกครอง ร่วมมือกับกับบุคคล ชมรม สมาคม มูลนิธิ หรือหน่วยงานราชการอื่น โดยการจัดโครงการณรงค์ โครงการพัฒนาสังคมด้านต่าง ๆ เช่นต่อต้านยาเสพติด โรคเอดส์ การรักษาความสะอาด ปัญหาการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน คือกรรมการโรงเรียนมีงานประจำ ไม่มีเวลาให้กับโรงเรียน โรงเรียนขาดแคลนงบประมาณในการดำเนินการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน ผู้ปกครอง และประชาชนเข้าใจว่าการดำเนินงานภายในโรงเรียนเป็นเรื่องของทางราชการเท่านั้นและสภาพเศรษฐกิจในชุมชนไม่เอื้อต่อการบริจาคเพื่อตัดตั้งชมรม สมาคม มูลนิธิ

อรุณ สุขสม (2546) ได้วิจัยเรื่อง ผลการปฏิบัติงานด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนตามความคิดเห็นของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ของโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครนายก ในการศึกษาได้ศึกษาเปรียบเทียบผลการปฏิบัติงานด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนตามความคิดเห็นของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครนายก จำแนกตามตัวแปร อายุ วุฒิการศึกษา สถานภาพ ฐานะทางเศรษฐกิจของกรรมการสถานศึกษา และขนาดของโรงเรียน ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. ผลการปฏิบัติงานตามความคิดเห็นของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครนายก ด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน โดยรวมสูงกว่าระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าทุกด้านอยู่ในระดับสูงกว่าระดับปานกลางเช่นกัน

2. ผลการเปรียบเทียบผลการปฏิบัติงานด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนตามความคิดเห็นของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงาน

การประถมศึกษาจังหวัดนครนายก ที่มีอายุ วุฒิการศึกษา สถานภาพของคณะกรรมการต่างกัน มีความคิดเห็นต่อผลการปฏิบัติงานด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน โดยรวมทั้ง 5 ด้าน และในแต่ละด้านไม่แตกต่างกัน

3. คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีฐานะทางเศรษฐกิจต่างกัน มีความคิดเห็นต่อผลการปฏิบัติงานด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน โดยรวมทั้ง 5 ด้านไม่แตกต่างกันแต่เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านการประชาสัมพันธ์โรงเรียนและด้านการร่วมกิจกรรมของชุมชนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ความแตกต่างที่พบคือ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีรายได้ปานกลางและรายได้สูงมีความคิดเห็นต่อผลการปฏิบัติงานด้านการประชาสัมพันธ์โรงเรียนสูงกว่าคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่มีรายได้ต่ำมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีรายได้สูงมีความคิดเห็นต่อผลการปฏิบัติงานด้านการร่วมกิจกรรมของชุมชน สูงกว่าคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีรายได้ต่ำ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2. งานวิจัยต่างประเทศ

คิงก์ (King. 1998 อ้างถึงใน เตื่อนใจ แก้วประเสริฐ. 2544 : 50 -51) ได้วิจัยเรื่อง โรงเรียนในฐานะเป็นชุมชนและความสัมพันธ์ของสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อแสดงให้เห็นว่าผู้บริหารสามารถลดความแปลกแยกของชุมชน โดยการสร้างความสัมพันธ์ด้วยวิธีการประชาธิปไตย ให้เกิดความรู้สึกว่าโรงเรียนเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน นอกจากนี้ผู้ศึกษาได้วิเคราะห์ผลวิจัยของบุคคลอื่นที่วิจัยไว้แล้ว 3 คน ผลการวิจัยพบว่า ถ้าหากให้บุคคลเข้าไปเกี่ยวข้องกับการสร้างกฎจะทำให้เขามีความรู้สึกว่าต้องรักษากฎนั้นไว้ ถ้าเขามีโอกาสเข้าร่วมจะมีการปฏิบัติตามกฎมากขึ้น และถ้าบุคคลได้เข้าไปเกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของโรงเรียน ความแปลกแยกจะน้อยลง

ดีลานีย์ (Delaney. 2000 อ้างถึงใน อิทธิพร ศรีแดง. 2544 : 50) ได้วิจัยเรื่องความร่วมมือของผู้ปกครองและสมาชิกในชุมชน ในการเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจเกี่ยวกับการจัดหลักสูตรการเรียนการสอนในระดับท้องถิ่น ภายใต้ระบบของโรงเรียนแห่งรัฐสาธารณะ โดยเน้นการศึกษาทัศนคติของผู้ปกครองเกี่ยวกับการมีบทบาทในฐานะตัวแทนที่อยู่ในคณะกรรมการโรงเรียนที่เป็นตามระบอบประชาธิปไตย ตลอดจนความพึงพอใจ / ไม่พอใจ ต่อช่องทางการศึกษา ผลการวิจัยพบว่า

1. ความแตกต่างของการมีวิสัยทัศน์เกี่ยวกับบทบาทในการตัดสินใจของผู้ปกครอง กับนักศึกษามีผลทำให้เกิดความตึงเครียดระหว่างกลุ่มทั้ง 2 ได้

2. ช่องทางการสื่อสารระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครองที่เหมาะสมจะต้องเกี่ยวข้องกับเด็กหรือสถานการณ์ที่ไม่ก่อให้เกิดการโต้แย้งระหว่างกันได้

3. การเปิดโอกาสให้มีการสื่อสารแบบสองทางอย่างเปิดเผยและต่อเนื่อง จะเพิ่มให้ผู้ปกครองมีสิทธิในการแสดงความคิดเห็นและส่วนร่วมมากขึ้น

4. การที่ไม่ส่งเสริมให้มีการร่วมมืออย่างใกล้ชิดและเปิดเผย จะนำไปสู่การโต้แย้งและประท้วงเกิดขึ้นได้

5. เสียงเรียกร้องจากนักธุรกิจมีเอเชีย มีบทบาทมากกว่าเสียงเรียกร้องจากบุคคลในการทำให้ผู้บริหารโรงเรียนได้ปรับเปลี่ยนรูปแบบการบริหารจัดการ

6. ในโรงเรียนขนาดต่างกัน พบว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีความคิดเห็นว่าโรงเรียนขนาดเล็ก มีความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนดีกว่าโรงเรียนขนาดกลาง ทั้งโดยรวมและรายด้านทุก ๆ ด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ชาลิน และแซเกริส (Charlene and Sagarese. 1998 อ้างถึงใน อุ่น สุขสม. 2546 : 52) ได้วิจัยเรื่องความสัมพันธ์ของผู้ปกครองต่อกิจกรรมของโรงเรียน ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนเตรียมพร้อมเพื่อการต้อนรับอยู่เสมอ แสดงความรู้ความสามารถเฉพาะด้าน ปฏิบัติตามแผนในระบบการเตือนแต่เริ่มแรก แสดงความคุ้นเคยกับผู้ปกครอง ถ่ายโยงแลกเปลี่ยนแบ่งปันคุณค่า การปฏิบัติที่ทำให้ผู้ปกครองมั่นใจว่าเด็กได้รับความคุ้มครองดูแล ย้ำเน้นให้ผู้ปกครองทราบว่าโรงเรียนต้องทำงานหนักดำเนินการให้มีวินัยอย่างเข้มงวดและมีประสิทธิภาพมีรูปแบบของบทบาทที่ดี

สมิท (Smith. 1971) ได้วิจัยเรื่อง บทบาทของชุมชนในการวางแผนและพัฒนาการศึกษา พบว่า ชุมชนต้องการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางในการปฏิบัติให้เกิดผลสำเร็จในการพัฒนาการศึกษา ชุมชนไม่เห็นด้วยกับการดำเนินงานต่างๆ ที่ทางโรงเรียนเป็นผู้ดำเนินการเพียงฝ่ายเดียว โดยไม่ให้ชุมชนรู้เห็นว่าโรงเรียนมีความก้าวหน้าได้มากน้อยเพียงใด

ฮาคานน (Hakanen. 1975) ได้วิจัยเรื่อง ความเห็นของผู้ปกครองเกี่ยวกับการติดต่อสื่อสาร พบว่า ผู้ปกครองไม่ทราบความเคลื่อนไหวของโรงเรียนเท่าที่ควร ได้เสนอแนะช่องทางการติดต่อสื่อสารระหว่างโรงเรียนกับกับชุมชนให้มากขึ้น โรงเรียนขาดการประชาสัมพันธ์ที่ดีทำให้ผู้ปกครองและชุมชนไม่สามารถเข้าไปมีส่วนร่วมกับทางโรงเรียนได้

จากการศึกษา เอกสาร ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า การจัดการศึกษาที่จะประสบผลสำเร็จได้ ต้องได้รับความร่วมมือและการมีส่วนร่วมจากประชาชน ซึ่งประชาชนส่วนหนึ่งอาจจะเข้ามามีส่วนร่วมในรูปแบบของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 6 สมาคมผู้ปกครองนักเรียน สมาคมศิษย์เก่า เป็นต้น แต่ปัญหาสำคัญ คือ ประชาชนขาดความเข้าใจในบทบาทของการมีส่วนร่วม ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากรูปแบบการบริหารจัดการงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนยังขาดความชัดเจน และยังมีข้อบกพร่องอยู่มาก จึงทำให้งานทางด้านนี้ไม่มีประสิทธิภาพและส่งผลให้การจัดการศึกษาของโรงเรียนไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร ดังนั้น ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาปัญหาการบริหารจัดการงานชุมชนสัมพันธ์ของโรงเรียนเทศบาลวัดวรนาถบรรพต สังกัดสำนักงานการศึกษาเทศบาลนครนครสวรรค์ ใน 5 ด้าน คือ

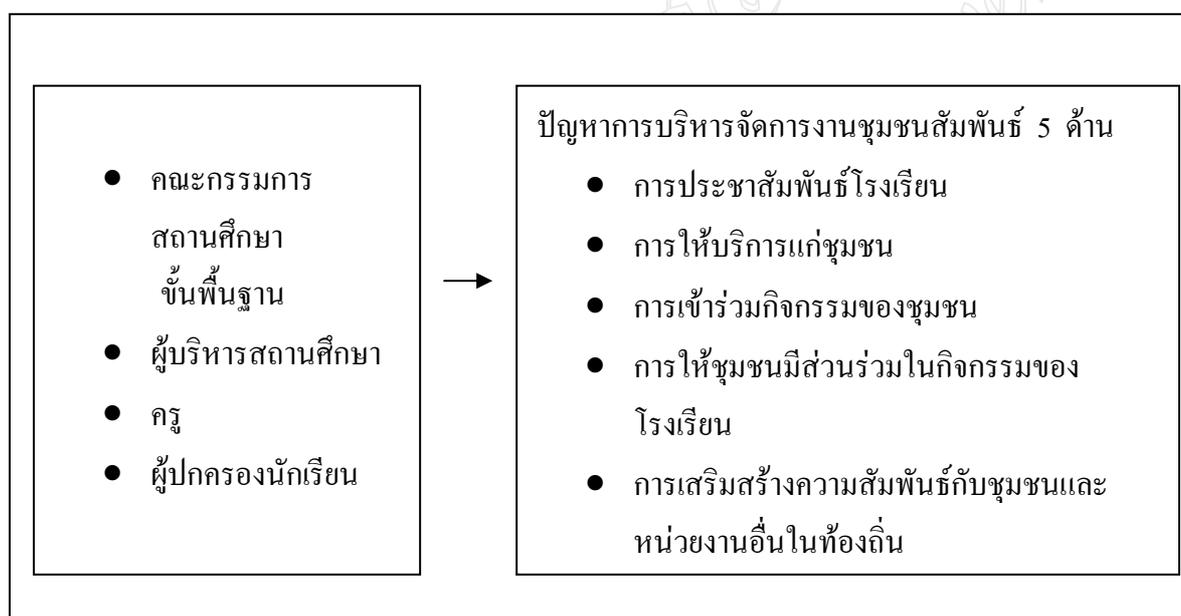
1. ด้านการประชาสัมพันธ์โรงเรียน
2. ด้านการให้บริการแก่ชุมชน
3. ด้านการเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน
4. ด้านการให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียน
5. ด้านการเสริมสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนและหน่วยงานอื่นในท้องถิ่น

ซึ่งปัญหาที่ศึกษาข้างต้นจะนำมากำหนดรูปแบบการบริหารจัดการงานชุมชนสัมพันธ์ของโรงเรียนเทศบาลวัดวรนาถบรรพต สังกัดสำนักงานการศึกษา เทศบาลนครนครสวรรค์ เพื่อให้เป็นแนวทางในการบริหารจัดการงานชุมชนสัมพันธ์ของโรงเรียนเทศบาลวัดวรนาถบรรพตให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลสูงสุดต่อการจัดการศึกษาต่อไป

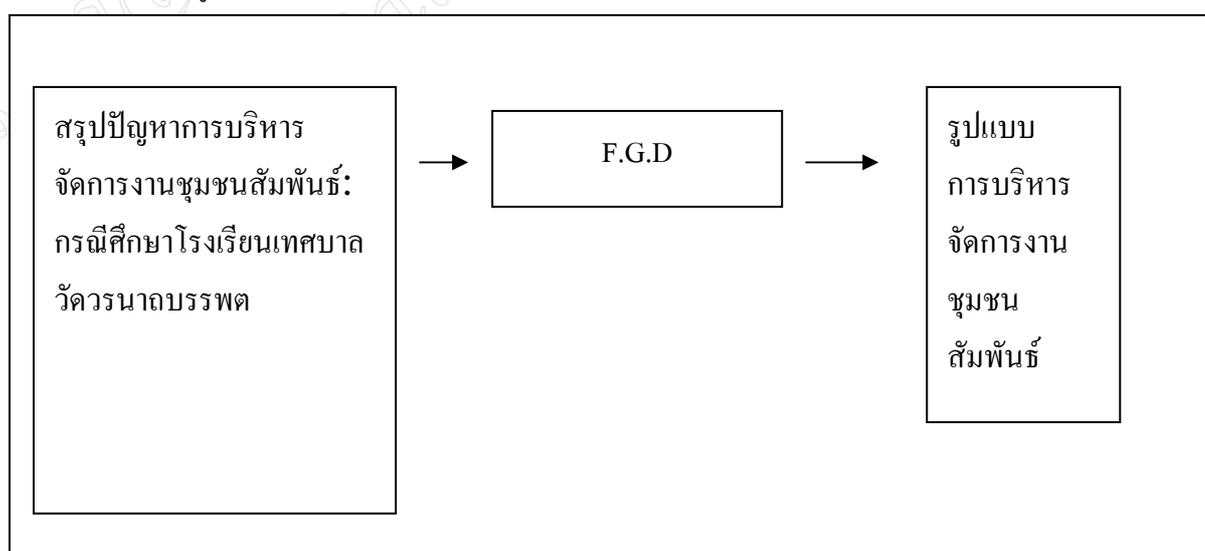
กรอบความคิดในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้า เอกสาร ตำรา และงานวิจัยดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยสามารถเสนอกรอบความคิดในการวิจัยรูปแบบการบริหารจัดการงานชุมชนสัมพันธ์ของโรงเรียนเทศบาลวัดวรรณบรรพต สังกัดสำนักการศึกษา เทศบาลนครนครสวรรค์ ได้ดังนี้

ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังแสดงในภาพที่ 2.8 ดังนี้
ช่วงที่ 1 ศึกษาปัญหา

ช่วงที่ 2 สร้างรูปแบบ

ภาพที่ 2.8 กรอบความคิดในการวิจัย